Elevers attityder till hållbar utveckling utifrån ett genusperspektiv

En kvantitativ studie i årskurs 6

Adrian Johansson

Simon Prag

Examensarbete 15 hp
Inom Utbildningsvetenskap

Handledare
Helge Strömdahl

Grundlärarprorammet inriktning åk 4-6
Vårterminen 2015

Examinator
Mikael Gustavsson

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE OCH KOMMUNIKATION (HLK)
Högskolan i Jönköping

Examensarbete II 15 hp
Grundlärarprogrammet inriktning 4-6

Vårterminen 2015

Adrian Johansson, Simon Prag

Elevers attityder till hållbar utveckling utifrån ett genusperspektiv

En kvantitativ studie bland elever i årskurs 6 Antal sidor: 35

SAMMANFATTNING

Följande undersökning är genomförd genom en kvantitativ metod med enkäter som forskningsverktyg. Studien är gjord bland tio skolor och 188 deltagare (n= 188) i en mellanstor kommun i södra Sverige. Arbetet undersöker svenska elevers uppfattningar och attityder till hållbar utveckling. Dessa attityder och uppfattningar jämförs och diskuteras sedan utifrån ett genusperspektiv. Resultaten påvisar statistiskt signifikanta skillnader i förhållningssätt till hållbar utveckling mellan flickor och pojkar. Flickor antar mer biocentriska och solidariska förhållningssätt där medmänsklighet och naturens bevarande utgör stora delar. Pojkar förhåller sig däremot mer antroprocentriskt och tillförlitligt till teknika lösningar där vetenskapen har en viktig roll och där naturen är en resurs för oss människor att använda. Eleverna utrycker också oroliga känslor gentemot vår planets framtid. Ovanstående resultat jämförs och diskuteras utifrån ett antal tidigare internationella studier och visar sig stämma väl överens.

ABSTRACT

The following survey is conducted by a quantitative method with questionnaires as a research tool. The study was done among ten schools and 188 participants (n = 188) in a medium-sized municipality in southern Sweden. The work examines the Swedish students' perceptions and attitudes towards sustainable development. These attitudes and beliefs are compared and discussed from a gender perspective. The results demonstrate statistically significant differences in the approach to sustainable development between girls and boys. Girls assume more biocentric and solidarity approaches where humanity and nature's conservation represent major parts. Boys however, relate more to antroprocentric values and rely to technological solutions where science plays an important role and where nature is a resource for us humans to use. Students express anxious feelings towards the future of our planet. The above results are compared and discussed from a number of previous international studies and proven to be consistent.

Sökord: *Hållbar utveckling, kön, genus, attityder, uppfattningar, förhållningssätt, elever, årskurs 6*

Key words: *Sustainable development, sex, gender, attitudes, perceptions, approach, students, grade 6*

Postadress
Högskolan för lärande och kommunikation (HLK)
Box 1026
551 11 JÖNKÖPING

Gatuadress
Gjuterigatan 5

Telefon
036–101000

Fax
036162585

Innehåll

1 Inledning 1

2 Syfte och frågeställningar 2

3 Bakgrund 3

3.1 Vad är hållbar utveckling? 3

3.2 Undervisning i hållbar utveckling i svensk skola 4

3.2.1 Hållbar utveckling i Lgr11 5

3.3 Vad är kön respektive genus? 6

3.3.1 Genus i Lgr11 6

3.4 Tidigare internationell forskning 7

3.4.1 Elevers oro 8

3.4.2 Hopp och ansvar kring miljön 8

3.4.3 Solidariska aspekter och handlingar för en hållbar utveckling 9

3.4.4 Undervisningens påverkan kring hållbar utveckling 10

4 Metod 11

4.1 Vetenskapliga teorier 11

4.2 Varför en kvantitativ metod? 11

4.3 Urval 12

4.3.1 Bortfall 12

4.4 Enkäten 13

4.4.1 Enkäten och dess etiska forskningsaspekter 13

4.5 Tillvägagångssätt 15

4.5.1 Statistisk analys 16

4.5.2 Hypotesprövning genom Chi^2 16

5 Resultat 18

5.1 De solidariska värdena 18

5.2 De likvärdiga/jämställda värdena 20

5.3 De biocentriska värdena 21

5.3.1 Elevers handlingar för miljön 23

5.4 De antropocentriska värdena 25

6 Diskussion 26

6.1 metoddiskussion 26

6.1.1 Studiens fördelar och styrkor 26
6.1.2 Problematik vid inmatning av data 28
6.1.3 Ambitionen och engagemanget hos skolorna 28
6.2 Resultatdiskussion 29
6.2.1 En framtidsoro värd att ta på allvar 29
6.2.2 Elevers handlingar för en bättre miljö 30
6.2.3 Studiens resultat kontra dagens läroplan 31
6.2.4 Fortsätt forska bland unga människor! 32
6.2.5 Optimism eller pessimism – är glaset halvfullt eller halvtomt? 33
7 Avslutning 34
7.1 Ett stort tack! 34
Referenslista 36

Bilaga 1. **Enkäten**

Bilaga 2. **Samtyckesblanketten**

Bilaga 3. **Samtliga svar från enkäten (Variabel; kön)**

1. Inledning

Hur ser det egentligen ut angående elevers attityder till hållbar utveckling? Hur förhåller de sig till begreppet? I en litteraturstudie vi tidigare genomfört analyserades internationell forskning kring elevers attityder till hållbar utveckling utifrån ett genusperspektiv. Sammanfattningsvis visade flickor i större utsträckning på ett mer relationellt och emotionellt förhållningssätt till både djur, natur och medmänniskor än pojkarna vars syn på hållbar utveckling var mer inriktad på ett större perspektiv, där demokrati och en stark ledare i ett land var mer förekommande. Pojkarna visade dessutom i större utsträckning förtroende för att forskning och ny teknik kommer att lösa världens miljöproblem. Att diskussioner och debatter om hållbar utveckling anses vara överdrivna var mer förekommande hos pojkar än flickor. Dessa skillnader framkom i stort sett i samtliga analyserade studier. Något vi dock saknade var antalet svenska studier kring ämnet. I vår litteraturstudie påträffades endast ett fåtal svenska studier då majoriteten av dem var gjorda utanför Sverige. Därför är ambitionen i denna studie att ställa resultaten i relation till de internationella studierna och på så sätt bidra till den svenska forskningen inom området. Vår studie är kvantitativ och bygger på en enkät innehållande 22 frågor. Undersökningen är genomförd i årskurs sex i tio olika skolor (n=188), varav fyra skolor i tätorter och sex på landsbygden, i en medelstor kommun i södra Sverige. Vi har valt att göra studien med elever under vårterminen i årskurs sex då *läroplan för grundskolan, förskoleklassen och frititdshemmet* (Skolverket, 2011a) anger att hållbar utveckling, efter årskurs sex, ska ha berörts i ämnena hem- och konsumentkunskap, fysik, kemi, biologi, geografi, teknik och slöjd.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med detta arbete är att undersöka attityder till hållbar utveckling bland elever i årskurs 6 (åldrarna 12-13 år) i svensk grundskola, för att sedan undersöka det utifrån ett genusperspektiv.

Frågeställningar som berörs genom den kvantitativa enkäten:

- Vilka attityder till hållbar utveckling visar elever i årskurs 6 i en mellanstor kommun i södra Sverige?

- Hur förhåller sig resultatet i vår studie gentemot tidigare internationell forskning?

3. Bakgrund

Vad är hållbar utveckling? Begreppet kommer här nedan att redovisas på en djupare nivå där olika aspekter av hållbar utveckling lyfts upp. Det är även dessa aspekter vilka ligger till grund för den genomförda undersökningen. En beskrivning kring varför vi har valt att undersöka skillnaden mellan flickor och pojkar görs, och där kön och genus konkretiseras. Tidigare forskning kring elevers attityder till hållbar utveckling kommer även att redogöras för.

3.1 Vad är hållbar utveckling?

Hållbar utveckling är, eller har snarare blivit, ett utvidgat begrepp. ”Utgångspunkten är att dagens miljöproblem inte på samma sätt som tidigare kan koncentreras till industriutsläpp” (Persson & Persson, 2007, s. 9). Som en enskild individ kan det vara lätt att peka på industriområden där rök väller ut ur de redan nedsmutsade skorstenarna, samtidigt som man själv kör en äldre bensinslukande bil med en trasig katalysator. Även om industrier har ett ansvar på sig att förhålla sig miljövänligt och utveckla teknik i syfte att minska utsläppen kan vi enskilda individer inte bortse från vår egen påverkan genom vårt levnadssätt och vår levnadsstandard. Vi själva, som enskilda individer, har ett stort ansvar gentemot en hållbar utveckling för den värld vi lever i. Varukonsumtion, transporter och avfallshantering är bara några av de saker som vi människor kan påverka i vår vardag (Persson & Persson, 2007; Lidskog, Sandstedt & Sundqvist, 1997).

Begreppet hållbar utveckling blev internationellt igenkänt i samband med *Brundtlandkommissionen* 1987, vars namn kommer från den dåvarande norska premiärministern Gro Harlem Brundtland (Björneloo, 2007; Lidskog & Sundqvist, 2011; Skolverket, 2011b; Skolverket, 2011c; Skolverket 2011d). Björneloo (2007) beskriver att begreppet hållbar utveckling har sin utgångspunkt utifrån en helhetssyn på människors och samhällens behov, förutsättningar och problem. I en senare definition av *Brundtlandskommissionen* är hållbar utveckling en “utveckling som förser ett samhälles alla invånare med grundläggande miljömässiga, ekonomiska och sociala tjänster utan att hota livskraften hos de naturliga, byggda och sociala system varpå försörjningen av dessa tjänster är beroende” (Björneloo, 2007, s. 26).

Hållbar utveckling karaktäriseras utifrån tre aspekter: miljö, samhälle och ekonomi. Dessa bildar det ekologiska, sociala och ekonomiska synsättet (Fegler & Unemo, 2000; Hasslöf, 2009).

En senare beskrivning av hållbar utveckling innefattar behovet av att tillfredsställa alla människors behov utan att skada planetens livsuppehållande system (Persson & Persson, 2007). Dessa system innefattar fyra livsviktiga förutsättningar för all existens; atmosfären, vattnets kretslopp, jord och biologisk mångfald (Björneloo, 2007). En hållbar utveckling tillgodoser nuvarande generationers behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina egna behov (WCED 1987, s. 43).

När hållbar utveckling introduceras beskrivs det, som ovan nämndes, oftast ur tre aspeter; det ekologiska, sociala och ekonomiska (Björneloo, 2007; Persson & Persson, 2007; Lidskog & Sundqvist, 2011). ”De bärande principerna är att ekonomiska, miljömässiga och sociala förhållanden är integrerade – de är varandras förutsättning och stöd” (Björneloo, 2007, s. 26). Alltså innebär hållbar utveckling att olika verksamheter inte behöver spela ut varandra utan att aspekterna tillsammans hänger ihop och kan harmoniseras (Lidskog & Sundqvist, 2011).

> Utvecklingen kan sägas vara hållbar när de tre dimensionerna balanserar varandra på ett sätt som inte får negativa konsekvenser för vare sig ekologi, ekonomi eller social sammanhållning över tid. Eftersom det finns olika uppfattningar om hur dimensionerna bör balansera varandra kommer innebörden av vad hållbar utveckling är att variera. Att begreppet är svårfångat kan uppfattas som en svaghet. Men det är samtidigt också dess styrka eftersom det utmanar till ett ständigt pågående samtal om vilken framtid vi vill skapa tillsammans (Skolverket, 2011b, s. 9-10).

3.2 Undervisning i hållbar utveckling i svensk skola

Miljöundervisning i svensk skola har varit aktuell sedan 70-talet. Undervisningen har av forskare delats in i tre traditioner; faktabaserad, normerande och pluralistisk undervisning (Öhman, 2009; Torbjörnsson, 2011). Den faktabaserade miljöundervisningen, som främst präglade 70-talet, utgick ifrån att förmedla de faktakunskaper som eleverna behövde för att lösa miljöproblem. Denna undervisning beblandades sedan under 80-talet med den normerande miljöundervisningen som riktades mer mot ett miljöriktigt beteende, alltså att undervisningen såg miljöfrågorna som attityd- och livsstilsproblem. ”Denna tradition bygger på tanken att vi så snabbt som möjligt måste skapa ett hållbart samhälle och att skolan har en

nyckelroll i denna process" (Öhman, 2009, s. 5). Målet med den normerande undervisningen var att utbilda eleverna till nödvändiga samt miljövänliga värderingar och attityder för att i sin tur kunna förändra deras beteende och sin handlingskraft i önskad riktning. Den tredje, den pluralistiska miljöundervisningen, utgörs av ESD (education for sustainable development) eller som svenska UHU (Undervisning för hållbar utveckling). Innehållet i undervisningen är mer riktat mot elevers demokratiska delaktighet och handlingskompetens, samt att miljöproblem betraktas som sociala konstruktioner. Fokus riktades mot att ersätta de fördefinierade värderingarna för att istället låta eleverna få utveckla en kritisk attityd till miljöfrågor och även deras potentionella lösningar. Detta innebär att undervisningen riktas mer mot politiska problem, alltså konflikter mellan värderingar, synsätt och intressen (Torbjörnsson, 2011; Öhman, 2009).

3.2.1 Hållbar utveckling i Lgr11

Under skolans uppdrag framgår det tydligt att "Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling" (Skolverket, 2011a, s. 9). Efter genomgången grundskola ska eleven, enligt skolans mål, fått kunskaper om förutsättningar för en god miljö och en hållbar utveckling. Alltså kan en slutsats kring ovanstående ställningstaganden dras kring att skolan betonar hållbar utveckling och ser det som en viktig kunskap och förmåga att bära med sig även efter genomgången grundskola.

Granskas innehållet för samtliga av de ämnen som står utskrivna i *Lgr11* (Skolverket, 2011a) kan man styrka ovanstående slutsats kring att begreppet hållbar utveckling prioriteras.

Ämne	Syftestext	Centralt innehåll (årskurs 4-6)	Kunskapskrav (Årskurs 4-6)	Totalt
Hem- och konsumentkunskap	1	0	0	**1**
Biologi	1	1	0	**2**
Fysik	1	0	0	**1**
Kemi	1	0	1	**2**
Geografi	2	1	1	**4**
Slöjd	1	0	0	**1**
Teknik	1	0	0	**1**
Totalt	**8**	**2**	**2**	**12**

*Tabell1***.** Antalet begreppet hållbar utveckling berörs inom ämnena för årskurs 4-6 i Lgr11.

Totalt 12 gånger nämns hållbar utveckling i samband med årskurs 4-6. Räknat sett över hela grundskolan nämns begreppet hållbar utveckling 25 gånger i den svenska läroplanen. Eftersom begreppet är implementerat i flertalet syftestexter (se tabell 1.) berörs samtliga årskurser. Därför ska hållbar utveckling beröras och genomsyras i flertalet ämnen och i flera årskurser.

3.3 Vad är kön respektive genus?

Eftersom vi i denna studie inte kan säkerställa om de resultat som framkommer beror på kön eller genus, vill vi beskriva båda begreppen då de kan ha en påverkan hos deltagarna. Eftersom kön är biologiska skillnader och genus är sociala skillnader, kan vi inte utesluta det ena eller det andra som avgörande utifrån resultatet. Validiteten skulle i så fall brista eftersom det inte är det vi vill mäta i studien. Det är endast hur det skiljer sig mellan pojkar och flickor vi jämför, oberoende om resultatet beror på biologiska eller sociala skillnader.

Biologiska skillnader har alltid funnits mellan man och kvinna. Enligt Prince (1985) har ordet kön funnits i svenska ordböcker sedan 1500-talet. Det beskrivs som en sammanfattad benämning på endera av de två rolltyperna vid fortplantning; hona eller hane, kvinna eller man (Blomqvist, 2005). Denna benämning utgår enbart från biologiska skillnader. Men är det bara de biologiska skillnaderna som skiljer man och kvinna emellan? Liinason (2008) beskriver genus som någonting vi ”gör” och inte vad vi ”är” eller ”har”. Genusbegreppet är socialt konstruerat, menar Liinason (2008).

Ett exempel kring begreppet genus kan vara i leksaksaffären där en hylla består av blå ryggsäckar och den andra hyllan består av rosa ryggsäckar. I denna situation vet vi precis vilken typ av ryggsäck som är riktat och ämnat åt respektive kön. Hur ställer sig egentligen dagens läroplan gentemot kön och genus?

3.3.1 Genus i Lgr11

Kön- och genusbegreppet analyserades i läroplanen för att få en inblick i hur läroplanen förhåller sig samt bemöter begreppen. I *Lgr11* (Skolverket, 2011a) fann vi inte ordet genus.

Däremot fanns det meningar i texten som implicit återspeglade genusbegreppet. I meningarna nämns istället ord som *kön, könsöverskridande identitet* och *könsmönster*.

Under kapitlet skolans värdegrund och uppdrag:

- ”Ingen ska i skolan utsättas för kränkande diskriminering på grund av kön […] könsöverskridande identitet eller uttryck […]”. (Skolverket, 2011a, s. 7).
- ”Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster. Det ska därför ges utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av kön” (Skolverket, 2011a, s. 9).

Under kapitlet skolan och omvärlden beskrivs att alla som arbetar i skolan ska:

- ”bidra till att elevers studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund” (Skolverket, 2011a, s. 17).

Under syftestexten för religionskunskap:

- ”undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur olika religioner och livsåskådningar ser på frågor som rör kön, jämställdhet, sexualitet och relationer” (Skolverket, 2011a, s. 186).

Under centrala innehållet för årskurs 4-6 i ämnet samhällskunskap ska följande innehåll behandlas:

- ”Familjen och samlevnadsformer. Sexualitet, könsroller och jämställdhet” (Skolverket, 2011a, s. 201).
- ”Informationsspridning, reklam och opinionsbildning i olika medier. Hur sexualitet och könsroller framställs i medier och populärkultur” (Skolverket, 2011a, s. 201).

Under syftestexten i ämnet teknik:

- ”Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att utveckla tilltro till sin förmåga att bedöma tekniska lösningar och relatera dessa till frågor som rör estetik, etik, könsroller, ekonomi och hållbar utveckling” (Skolverket, 2011a, s. 269).

3.4 Tidigare internationell forskning

Vad säger tidigare forskning om elevers attityder till hållbar utveckling och hur jämförs de mellan flickor och pojkar? En översikt över detta behandlas nedan. Tidigare studier som vi

tagit del av visar enhälligt att unga människor har förståelse samt känner oro för de hot som vi i dagsläget står inför, både miljömässiga som samhällsrelaterade.

3.4.1 Elevers oro

En av studierna (Ertepinar, Sungur, Tekkaya & Tuncer, 2005) visade att unga människors generella uppfattning till hållbar utveckling var förknippat med oro för de idag rådande miljöproblem och att de mycket väl förstod att de inte är tillfälliga. Studien visade även tecken på att elevernas attityder var något spridda när det kom till de effekter som ekonomi och industrialisering har på miljöproblemen. Även om de industrialiserade samhällena gav hög levnadsstandard hade de ändå miljön i baktanken och visade även här på oro för de idag kända miljöproblemen. Bowers, Cole, Naquin och Walkwitz (2011) stärker denna oro hos elever kring problem som exempelvis global uppvärmning och dess negativa påverkan på vår jord. Eleverna visade på oro kring förorening och syftade då främst på nedskräpning och den mängd skräp som de sett ligga på marken. Detta väckte känslor som frustration i samband med att se människor skräpa ner. Global uppvärmning sågs som ett tydligt hot mot framtiden.

Det var främst gentemot nästkommande generationer av barn som oron riktades och hur utvecklingen mot deras framtida livsförhållanden ser ut. Eleverna oroade sig alltså inte enbart för egen del utan också för kommande generationer. Oron för global uppvärmning visade sig vara mer förekommande hos pojkar än hos flickor. Dock visade flickorna på mer oro till nedskräpning, skador på djur och natur (Bowers et al., 2011). Jenkins och Pell (2006) beskriver i sin studie att pojkar i allt större utsträckning anser miljöproblemen som överdrivna i jämförelse med flickorna. Detta visade sig även ha kopplingar till att vetenskapen kommer kunna lösa alla miljöproblem. Eleverna visade på åsikter att miljöproblemen i högsta grad angick dem. Detta speglades dock inte i benägenhet att offra vardagsvanor för att mildra miljöproblemen (Jenkins & Pell, 2006).

3.4.2 Hopp och ansvar kring miljön

Även om denna oro gentemot hållbar utveckling, miljöproblem och samhällsproblem fanns, visade eleverna samtidigt på hopp och vikten av människans individuella ansvarskänslor mot

en bättre framtid och renare natur (Breunig, Howard, Murtell och Russel, 2013; Bowers et al., 2011; Oscarsson, 2005; Reid & Sa´di, 1997; Ertepinar et al., 2005). Man kunde konstatera att även om miljöproblemen kan få framtiden att se mörk ut är det, enligt unga människor, ännu inte hopplöst (Jenkins & Pell, 2006).

Genom en studie av Jenkins och Pell (2006) visar både pojkar och flickor på positiva attityder till att lösningar fortfarande går att finna till miljöproblemen samtidigt som de anser att allmänheten borde bry sig mer om bevarandet av miljön. Här visade det sig att fler flickor än pojkar ansåg att alla kan bidra med betydande bidrag för beskyddande av naturen. Samtidigt visade det sig att flickors ansvarskänslor gentemot miljön, och deras avsikter att främja för den, var starkare än hos pojkar (Byman, Juuti, Lavonen, Meisalo & Uitto, 2011; Torbjörnsson, 2011; Torbjörnsson, Molin & Karlberg, 2011; Moore & Thielking, 2001). Flickorna förhöll sig mer biocentriskt medan pojkarna mer lutade mot en altruistisk och antropocentrisk ansats (Torbjörnsson, 2011; Byman et al., 2011).

Flickorna visade sig, enligt Bryman et al. (2011), vara betydligt mer intresserade i miljöproblemen än pojkarna. Medan flickor visade på mer värnande av miljön påvisade samtidigt pojkarna på positivare attityder till nyttjandet av naturen (Torbjörnsson, 2011). Enligt Torbjörnsson (2011) finns det klara samband mellan positiva attityder till bevarandet av naturen och viljan till ett solidariskt förhållningssätt gentemot andra människor. Generellt sett visade det sig att flickor hade mer relationella, moraliska och humanistiska värderingar (Torbjörnsson, 2011; Bowers et al., 2011; Moore & Thielking, 2001; Demare & Eagles, 1999).

3.4.3 Solidariska aspekter och handlingar för en hållbar utveckling

Flickorna framställs som att vara mer värnande om och värderar miljö, djur och natur högre än pojkarna. Liknande kopplingar kan ses mot solidaritet gentemot medmänniskors välbefinnande (Torbjörnsson, 2011). Flickorna visade sig mer bekymrade över sociala orättvisor, visar på påtagligare empati när det kommer till fattigdom och naturfrågor (Oscarsson, 2005; Torbjörnsson, 2011). Attityder till varför det finns fattiga människor i Sverige, utifrån individ- och samhällsaspekter, visade på att majoriteten pojkar såg till de individrelaterade förklaringarna medan flickor mer såg till samhällsrelaterade (Oscarsson,

2005). De unga människorna visade generellt på positiva inställningar till att själva påverka för en hållbar utveckling. Utifrån Bowers et al. (2011) studie gavs förslag som; plocka upp skräp, återvinna mer, bevara energi genom att släcka lysen/stänga av onödigt rinnande vatten. Även i Ojalas (2012) studie visade flickorna tendens till att både bry sig mer om samt vara bättre på att spara energi i jämförelse med pojkarna.

3.4.4 Undervisningens påverkan kring hållbar utveckling

Enligt en studie som Breunig et al. (2013) har gjort påvisas vikten av att beröra miljöfrågor i undervisningssituationer. Elever som deltog och fick miljöundervisning visade på betydligt ökad kunskap kring hållbar utveckling. Detta resulterade till förändrade miljöbeteenden kopplade till vardagssysslor som t.ex. mängden vattenanvändning, återvinning och att släcka lamporna när de lämnade ett rum. Eleverna i studien hade även diskuterat hur de nyvunna kunskaperna inte bara förändrade deras personliga beteenden, utan också hur de kunde använda denna kunskap för att påverka andra till ett mer hållbart beteende. Genom de nyvunna kunskaperna ansåg eleverna själva att de hade skaffat sig de verktyg som krävdes för att kunna diskutera miljöproblem på ett djupare plan. Eleverna var även villiga att ändra sitt levnadssätt men ansåg samtidigt att detta enklast gjordes i samband med att de själva flyttade hemifrån. Som ovan nämnts syns tydliga skillnader mellan pojkars och flickors attityder till att bevara och värna om miljön. I samband med detta kan man även se en skillnad kring elevernas harmonikänslor och den glädje de uttrycker till miljön. Eleverna kunde även ibland dela in naturen i olika fack beroende på hur pass naturlig den ansågs vara för dem (Bonnett & Williams, 1998). De såg ”levande ting” som någonting där naturen får växa av sig själv utan att något har blivit planterat. Utefter detta tankesätt delade de sedan in naturen i olika nivåer beroende på dess uppfattade naturlighet. Vildvuxen och obrukad natur sågs i allra högsta grad som någonting naturligt medan odlade fält sågs som något mindre naturliga, dock ändå mer naturliga än motorvägar och städer.

4. Metod

Här nedan beskrivs vägen från idé till färdigt resultat samt dess tillvägagångssätt, vilka kriterier vi har behövt uppfylla samt hur vi arbetat med det färdiga resultatet. Nedan beskrivs den metod vi har valt att nyttja, urvalet i vår studie samt bortfall. Även en genomgång kring hur den kvantitativa enkäten överensstämmer med de aspekter av hållbar utveckling som beskrivs görs för att öka validiteten i studien. Vi redogör också för de forskningsetiska krav och hur vi har bemött dem.

4.1 Vetenskapliga teorier

Undersökningen tar sin utgångspunkt från en kvantitativ forskningsansats i form av en enkätundersökning. Denna enkätundersökning har sitt fokus utifrån årskurs sex och avser mäta de attityder elever visar till hållbar utveckling. Vi har valt att inte precisera vår studie mot speciella vetenskapliga teorier då dessa kan uppfattas och tolkas på en rad olika sätt beroende på vilket sammanhang de sätts in i. Vi fokuserar därför på, och tar stöd av, den kvantiativa metoden och dess statistiska uträkningar.

4.2 Varför en kvantitativ metod?

Vi har valt att nyttja en kvantitativ metod i form av en enkätundersökning utifrån två aspekter. Den första berör främst urvalet som kan undersökas. Eftersom tiden har varit knapp kan en kvantitativ metod ge ett större urval än en kvalitativ metod under samma tidsperiod. ”Ett betydligt enklare […] och mindre tidskrävande sätt att samla in material på än intervjun är enkäten” (Ejvegård, 2002, s. 43). Björkdahl Odell (2010) beskriver också att man kan nå många personer under relativt kort tid. Det blir också lättare att generalisera eftersom urvalet ofta är representativt (Bjereld, Demker & Hinnfors, 2009).

Den andra orsaken till att vi vill använda en kvantitativ metod är att den bättre speglar vår analys av tidigare forskning. Under den tidigare litteraturstudien vi gjort behandlade vi betydligt fler kvantitativa studier. Kvantitativ metod brukar ofta betraktas som insamling av numerisk data, där forskare ofta drar kopplingar och ser samband (Bryman, 2011; Bjereld, Demker & Hinnfors, 2009).

4.3 Urval

Urvalet av de deltagande i vår studie berör tio skolor och 188 elever (se tabell 2). Uppdelningen 98 flickor (n = 98) och 90 pojkar (n = 90) emellan är en tacksam fördelning, särskilt när det läggs stor vikt kring skillnader mellan flickor och pojkar i studien. Denna svarsfrekvens har inte på något vis manipulerats, Efter att ha kontaktat de 14 skolor kommunen består av, var det tio skolor som ville delta i undersökningen. Av dessa skolor är sex skolor på landsbygden och fyra i tätorten. Detta innebär att resultatet blir mer representativt då studien innehåller svar från skolor som är olika, både geografiskt och storleksmässigt.

Kön	Antal	Procent
Flickor	98	52,1
Pojkar	90	47,9
Total	188	100,0

Tabell 2. Antalet deltagare i studien

4.3.1 Bortfall

De skolor som valde att inte medverka berodde främst på lärarnas tidsbrist. På en utav skolorna som vi försökte kontakta var rektorn inte anträffbar. Vi har valt att göra undersökningen i årskurs sex eftersom de bör vara bekanta med begreppet enligt dagens läroplan, vilket tabell 1 visar. Det kan också ses som en avstämning i slutet av årskurs 6 för att därefter, i årskurs 7-9, utgå från annat centralt innehåll med tillhörande kunskapskrav (Skolverket, 2011a). Av de tio skolorna fick totalt 258 elever ta del av samtyckesblanketten. 188 elever gjorde enkäten vilket betyder att antalet bortfall blev totalt 70. Procentuellt betyder det att cirka 73% av de tillfrågade genomförde enkäten.

Av dessa bortfall hade majoriteten inte att göra med att deltagare och/eller vårdnadshavare nekade deltagarens medverkan även om enstaka fall förekom. Eftersom samtyckesblanketten var tvungen att vara ifylld för elevernas medverkan följde en del bortfall då eleverna antingen glömt att lämna över blanketten till vårdnadshavare, eller också glömt att lämna den till respektive ansvarig lärare. En del elever valde själva att ta avstånd från att delta och i andra fall var det vårdnadshavare som var något tveksamma till deras barns medverkan, och därför valde att inte ge ett godkännande. I en utav skolorna förekom det bortfall på grund av språkliga aspekter, d.v.s. att vårdnadshavare med annat modersmål än svenska hade svårt att förstå samtyckesblankettens innebörd och därmed studien i sin helhet.

4.4 Enkäten

I bakgrundsavsnittet beskrev vi hållbar utveckling utifrån tre kategorier; de ekologiska, sociala och ekonomiska aspekterna. Dessa tre aspekter utgör de tre grundpelarna kring hållbar utveckling. Torbjörnsson, Molin och Karlberg (2011) har, utifrån dessa grundpelare, definierat fyra värden som attityder och förhållningssätt gentemot hållbar utveckling delas upp i. Denna definition stämmer därför väl överens med vår studie eftersom det är elevers attityder vi avser undersöka. Vi får även genom detta en högre validitet.

Enkäten (se bilaga 1) är baserad på fyra värden (se figur 2); Antropocentriska värden, biocentriska värden, solidariska värden samt jämlika värden (Torbjörnsson, Molin & Karlberg, 2011). Varje fråga är även noga utformad gällande språket och meningsuppbyggnad för att eventuella missuppfattningar ska uteslutas. Tabell 3 visar hur frågorna är upplagda. Samtidigt har vi valt de frågor som överensstämmer med tidigare studier.

Frågor i enkäten	**Aspekter/värden av hållbar utveckling**	**Kort beskrivning**	**Exempelfrågor utifrån enkäten**
3-13	**Biocentric values**	De biocentriska värdena behandlar miljöaspekter i sin helhet.	• ”Människor borde bry sig mer om att skydda miljön” • ”Tycker du att du själv har ett ansvar för att miljön ska bli bättre?”
3, 17-20, 22	**Values of solidarity**	De solidariska värdena avser främst samhälleliga aspekter som t.ex. medkänsla för medmänniskor runt om i världen.	• Tycker du att det är vårt ansvar i Sverige att hjälpa fattiga människor i fattiga länder? • Skulle du kunna skänka pengar till organisationer som jobbar med att hjälpa fattiga delar av världen?
3, 17-22	**Values of equality**	De likvärdiga/jämställda värdena syftar till alla de aspekter som berör människor i allmänhet. Detta kan t.ex. beröra demokrati, diverse fördelningar mellan kön mm. Aspekten kretsar kring människors lika värde.	• Tycker du att män och kvinnor ska ha samma lön när de har samma arbete?
3-4, 9-10, 14-15	**Anthropocentric values**	De antropocentriska värdena handlar främst om människans makt över naturen, att naturen står till människans förfogande och egenvinning. Människan står i centrum.	• Jag tycker det är bra att hugga ner skog för att kunna odla mer mat till oss människor • Miljöproblemen kan bli lösta utan några förändringar i vår vardag och vårt sätt att leva

Tabell 3. De 4 aspekterna/värdena av hållbar utveckling som enkäten är uppbyggd kring.

4.4.1 Etiska forskningsaspekter

Enkäten är anonym där endast val av skola, klass och kön representerar deltagarna. Då vi inte behandlade vår data utifrån kodnummer eller andra medel som kan kopplas till den enskilda

personens identitet berörde det inte några rättsliga komplikationer enligt *personuppgiftslagen* (PUL), vilket beskrivs av Ejlertsson (2014) och Björkdahl Ordell (2010). Detta betyder att vi själva inte har haft tillgång till några personliga identiteter utan att vi endast namngett varje enkät utifrån ett slumpmässigt identitetsnummer. Detta för att lättare kunna analysera och göra statistiska uträkningar på enskilda enkätsvar. Identitetsnummer är också fördelaktigt då de smidigt kan sorteras och hittas utan att behöva leta igenom varje enkät.

Det finns fyra olika forskningsetiska krav (Vetenskapsrådet, 2002; Ejlertssons, 2014; Björkdahl Ordell, 2010) när en kvantitativ undersökning görs som måste beaktas och uppfyllas för ett genomförande:

- Informationskravet – Personerna som ska delta i undersökningen ska få ordentligt med information om vad enkätundersökningen innebär och dess syfte. Det ska även poängteras att det är helt frivilligt att delta i undersökningen.

- Samtyckeskravet – Det är viktigt att ett samtycke inleds med alla studiens deltagare, då de själva har rätt att bestämma över sin egen medverkan. I detta fall, där deltagarna är under 15 år, måste vårdnadshavare samtycka och godkänna barnets medverkan. Detta kan ske via en samtyckesblankett som skickas till hemmet. Dennaa måste vara ifylld för en godkänd medverkan.

- Konfidentialitetskravet – Enkäten ska vara anonym och att personen inte kan spåras utifrån eventuella personliga uppgifter.

- Nyttjandekravet – Insamlingen av enkäten får bara bearbetas och analyseras utifrån den information deltagarna tagit del av d.v.s. det syfte som arbetet behandlar.

Eftersom de deltagande är under 15 år krävs deltagarens samt dess vårdnadshavares godkännande (Vetenskapsrådet, 2002). För detta ändamål utformades en blankett där samtyckeskravet beskrevs vara avgörande för huruvida eleverna skulle få delta i enkäten eller inte (se bilaga 2). För att få möjligheten att delta krävdes både elevens och vårdnadshavares underskrift och godkännande. I denna samtyckesblankett gjordes även en kort redogörelse för studiens innehåll och vad som avsågs att undersökas. Vid utdelandet av denna blankett klargjordes och förtydligades att elevernas medverkan var frivillig, men för att medverka i

studien krävdes vårdnadshavares underteckning utöver detta. (Vetenskapsrådet, 2002). Angående elevernas godkända deltagande kontrollerades detta av respektive klasslärare i samband med genomförandet av enkäten. De elever som hade lämnat in eller hade med sig en blankett vid tillfället fick också genomföra enkäten.

4.5 Tillvägagångssätt

När enkäten var färdigställd kontaktade vi samtliga rektorer i kommunen som ansvarade för årskurs sex. Med facit i hand var telefonkontakt ett bra val där rektorn fick en tydligare uppfattning om vilka vi var, vad undersökningen handlade om och där rektorn kunde ställa frågor till oss. Om exempelvis mail hade nyttjats kan det finnas en risk i att rektorer ignorerat mailet bland så många andra i inkorgen. Anledningen till att vi i första hand kontaktade rektorn är för de är högst ansvariga på platsen. Komplikationer i form av att vi gör en undersökning ”bakom ryggen” utan rektorns vetskap uppkommer därför inte. I skolorna på tätorten var det en tillsatt rektor per skola medan det på landsbygden var rektorsområden där respektive ansvarade för två eller tre skolor. Efter rektors godkännande skickades samtyckesblanketten till dem (se bilaga 2). Vi åkte ut till skolorna och presenterade oss samt beskrev undersökningen där tanken var att eleverna skulle se vilka som gjort undersökningen för att eventuellt höja deras respekt och motivation. Det finns många fördelar med att själv lämna ut enkäten, menar Björkdahl Ordell (2010). Du har kontroll över hur enkäten lämnas, dels att du finns där för eventuella frågor. ”Detta gäller särskilt gruppenkät till elever” (Björkdahl Ordell, 2010, s. 89). Relationen mellan den eller de som gör enkäten och deltagarna är av stor vikt, menar Trost (2012, s. 44). ”Deras relation till mig skall helst vara sådan att de litar på mig, att de anser mig göra ett bra jobb, att jag åtagit mig en väsentligt uppdrag […]”.

Enkäten tog ungefär 10-15 minuter att göra, med undantag för elever som behövde extra stöd vid genomförandet av den. Skolorna fick ungefär en vecka på sig att genomföra enkäten. Enkäterna hämtades i skolorna för att sedan bearbetas och analyseras.

4.5.1 Statistisk analys

De kvantitativa analyserna är gjorda med hjälp av analysverktyget SPSS. Varje enkät matades in enskilt och separerades med hjälp av ID-nummer. Wahlgren (2008) beskriver att man redan under designen av enkäten ska fundera över på hur datan ska så småningom ska matas in. Eftersom de flesta, som Wahlgren (2008) benämner det, är så kallade ”kryssa i”-frågor var det enkelt att namnge varje variabel med en siffra. ”Med variabel menar vi ett begrepp som kan anta olika värden […] Om vi exempelvis väljer variabeln kön, så har den variabelvärdena man respektive kvinna (Aronsson, 1999, s. 102). Ett exempel är frågan i vår enkät ”Är du en tjej eller en kille” där det finns två alternativ att välja. Eftersom SPSS arbetar med siffror fick tjej nummer 1 och kille nummer 2 och som är de två variablerna. Vi är med andra ord mer intresserade av vad underordnade grupper anser, än den enskilde individen. ”Eller annorlunda uttryckt individen är här underordnad kollektivet, gruppen” (Björkdahl Ordell, 2010, s. 93).

Den enda frågan där eleverna inte kryssade i ett svar var frågan om vilken skola de gick på. Eftersom det var tio skolor som deltog gjorde vi samma procedur som i de andra frågorna; varje skola fick sitt egna ID 1-10. Värt att notera är att enkätens ID, vilken vi namngivit med en slumpmässig siffra, endast är till för att få en bättre överblick över vår data och en tydligare indelning. Vi använder det bara i vårt arbete och kommer inte användas för något annat ändamål än studiens syfte, precis som nyttjandekravet beskriver.

När all data matades in kunde vi få fram resultatet både via siffror och procent men också via tabeller och diagram. Detta presenteras i resultatdelen. Vi har också, genom SPSS, gjort statistiska uträkningar på de frågor vi tycker är mest signifikanta gällande skillnaden mellan flickors och pojkars svar. Då har vi använt oss av en hypotesprövande uträkning, Chi^2, som beskrivs nedan.

4.5.2 Hypotesprövning genom Chi^2

Undersökningen för detta arbete vilar på en hypotes ställd och formulerad av oss författare. Denna hypotes utgår från att det finns en skillnad i hur eleverna svarar på frågorna beroende på om de är flicka eller pojke. För att undersöka om det faktiskt finns en signifikant skillnad - eller om skillnaderna är statistiskt säkerställda, som Eljertsson (2014) också benämner det - testas hypotesen genom en hypotesprövning. Hypotesprövningen syftar då till att ge svar på

frågan om skillnaderna mellan flickor och pojkar är så pass signifikanta att man kan dra slutsatser att resultatet är sannolikhetsenligt. Om svaret på frågan blir nej kan vi inte med tillräcklig sannolikhet påstå att en skillnad existerar.

Vid hypotesprövningen för detta arbete användes ett verktyg kallat Chi^2-test, vilket Vejde (2013) beskriver pröva hur väl en observerad fördelning ansluter sig till en förväntad fördelning (Vejde, 2013). En annan beskrivning av ett signifikanstest är att vi använder oss indirekt av sannolikhetsteori (Jonsson, 2010). Eftersom vi jämför flickors och pojkars svar, och utgår från att det finns signifikanta skillnader mellan dem, ställer vi vår hypotes att det finns en existerande skillnad (H_1) mot nollhypotesen (H_0), att det inte finns någon påvisad skillnad. Hypoteserna prövas genom en statistisk uträkning mot en signifikansnivå på 5% (0,05). Signifikansnivån är den nivå som inom statistiken anger om ett observerat värde avviker från ett hypotetiskt värde så pass mycket att den inte beror på den statistiska osäkerheten, eller också kallat slumpen. Signifikansnivån 5% används av tradition, det vill säga att det är av tradition den vanligaste signifikansnivån man utgår ifrån (Ejlertsson, 2014). Antar den ställda hypotes (H_1), att det finns en signifikant skillnad, ett värde större än 0,05 kan vi förkasta hypotesen. H_0 upphäver då H_1 och visar att det inte finns någon märkbar skillnad mellan flickor och pojkar, att skillnaden utgörs av en slump. Antar H_1 däremot ett mindre värde än signifikansnivån 0,05 ($p < .05$) påvisas en signifikant skillnad. Det kan då konstateras att skillnaderna i resultatet inte påverkas av slumpen i 95 fall av 100. Om signifikansnivån är betydligt lägre, som exempelvis 0.01 ($p < .01$) är resultatet inte påverkat av slumpen i 99 fall av 100. I dessa fall kan vi förkasta H_0.

5. Resultat

Resultatavsnittet kommer att presenteras utifrån de ovan beskrivna grundaspekter som hållbar utveckling kan delas in i; de biocentriska, de solidariska, de likvärdiga/jämställda och de antroprocentriska aspekterna. I den avslutande delen av resultatet kommer slutsatser att dras utifrån det övergripande resultatet.

5.1 De solidariska värdena

Enkäten är, som tidigare beskrivits, uppbyggd efter de fyra aspekter som Torbjörnsson (2011) lyfter fram. När det kommer till de solidariska aspekterna (se tabell 2) visar enkätsvaren på att solidariska tankar och förhållningssätt var mer förekommande hos flickor än hos pojkar. På fråga 17 ”Tycker du att det är vårt ansvar i Sverige att hjälpa fattiga människor i fattiga länder?” var det representativt fler flickor (n=53) än pojkar (n=40) som svarade ja, vilket tabell 4 visar. Det var samtidigt fler pojkar som svarade nej på denna fråga vilket stärker argumentet. Det finns ett tydligt samband mellan detta resultat och tidigare forskning. I Torbjörnssons (2011) studie redovisas detta med ännu tydligare skillnader kring samma fråga. ”Det är till exempel nästan dubbelt så hög andel av de unga kvinnorna som instämmer i att Sverige har ett ansvar för att hjälpa människor i fattiga länder” (Torbjörnsson, 2011, s. 97). Detta förhållningssätt, angående de solidariska värdena, visade sig fortsätta representera starkast kring flickorna. Tabell 5 visar fördelningen i frågan ”Varför tror du att det finns hemlösa i Sverige?”. Här svarade 34,5% av pojkarna ”Det är personens egna fel (de kanske inte vill jobba, de kan vara lata m.m.)” medan endast 11,8% av flickor angav samma svarsalternativ. En av pojkarna som svarade detta tillade kommentaren ”Dem får jobba ihopp

			Tycker du att det är vårt ansvar i Sverige att hjälpa fattiga människor i fattiga länder?			Total
			Ja	Nej	Vet ej	
Kön	Flicka	Antal	53	20	24	97
		%	54,6%	20,6%	24,7%	100,0%
	Pojke	Antal	40	25	24	89
		%	44,9%	28,1%	27,0%	100,0%
		Totalt	93	45	48	186
Total		Totalt %	50,0%	24,2%	25,8%	100,0%

Tabell 4. Enkätfråga 17 ”Tycker du det är vårt ansvar I Sverige att hjälpa fattiga människor I fattiga länder?”

sina pängar själva som vi inte bara inte sitta och tigga". En annan pojke kommenterade att de själva hade satt sig i den sitsen. Oscarsson sammanfattar sitt resultat kring påståendet om fattigdom I Sverige.

"Det är i första hand pojkar som omfattar de individrelaterade förklaringarna. Flickorna har dels fler förklaringar till att någon är fattig, dels anger flickor i större utsträckning än pojkar samhällsstrukturella förklaringar till fattigdom. Könsskillnaderna framgår klart […]" (Oscarsson, 2005, s 35).

Kön * Varför tror du att det finns hemlösa i Sverige? Crosstabulation

			Varför tror du att det finns hemlösa i Sverige?			
			Det är personens egna fel (de kanske inte vill jobba, de kan vara lata mm.)	De som styr i landet hjälper dem inte tillräckligt mycket	Vi enskilda människor hjälper inte de hemlösa tillräckligt mycket	Total
Kön	Flicka	Count	11	61	21	93
		Expected Count	21,2	49,1	22,7	93,0
	Pojke	Count	30	34	23	87
		Expected Count	19,8	45,9	21,3	87,0
Total		Count	41	95	44	180
		Expected Count	41,0	95,0	44,0	180,0

Tabell 5. Enkätfråga 18 "Varför tror du det finns hemlösa I Sverige?"

I relation till detta kan det poängteras att 65,6% av flickorna menade att det är de som styr i landet som inte hjälper de hemlösa människorna i tillräcklig omfattning medan endast 39,1% av pojkarna angav detta som en möjlig faktor, vilket tabell 5 visar. Detta stämmer överens med den tidigare forskning som gjorts (Torbjörnsson, 2011; Kahn & Lourenco, 2002; Oscarsson, 2005). Tabell 5 visar en signifikant skillnad mellan flickors och pojkars förhållningssätt gentemot huruvida det är personens egna fel att de är fattiga eller att det är något som behövs göras på samhällsnivå för att minska vällevnadsgapet.

Ett Chi^2-test utfört på fråga 18 (se tabell 6) visar en signifikant skillnad mellan flickors och pojkars svar (p= < .001). Därför kan vi konstatera att det är 0 % chans att svaren kopplat till deltagarnas kön är en slump.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,388[a]	2	,000
Likelihood Ratio	16,822	2	,000
Linear-by-Linear Association	3,347	1	,067
N of Valid Cases	180		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 19,82.

Tabell 6. Chi^2-test kring fråga 18.

De solidariska/jämlika värdena är den kategori där störst skillnad mellan pojkar och flickor syns. Torbjörnsson (2011) visar också att detta värde är den största skillnaden ur ett genusperspektiv. Flickor tenderar att ha en djupare orsaksförståelse kring dessa frågor där samhälleliga aspekter lyfts upp. Detta styrks också i Oscarssons (2005) studie där djupare orsaksförståelse också redovisas bland flickor. Flickor tycks också ha mer humanistiska, relationella och emotionella tankar (Torbjörnsson, 2011; Bowers et al., 2011; Moore & Thielking, 2001; Demare & Eagles, 1999).

5.2 De likvärdiga/jämställda värdena

I enkäten var det en fråga som enbart innehöll den jämställda synen på hållbar utveckling. När eleverna skulle ta ställning till frågan ”Tycker du att män och kvinnor ska ha samma lön när de har samma arbete” hade vi en hypotes om att det inte skulle finnas någon skillnad mellan flickor och pojkar. Denna fråga var den enda som vi på förhand trodde var självklar; att kvinnor och män ska ha samma lön när de utför samma arbete. Efter inmatningen av data noterades en skillnad, om än inte signifikant. Pojkarna (6,7%, n=6) höll inte med i samma utsträckning kring lika lön trots samma kön, medan det hos flickorna var (1,1%, n=1), vilket kan relateras till liknande fråga i Torbjörnssons (2011) studie.

Under flertalet frågor, inklusive de vi behandlade i föregående avsnitt, har de flesta frågor innehållit både solidariska och jämlika/jämställda aspekter. Exempelvis frågan kring om elever kan tänka sig att skänka pengar till organisationer som jobbar med att hjälpa fattiga delar av världen finns båda aspekterna med. Enligt en tidigare svensk studie som Torbjörnsson (2011) gjort visades tydliga skillnader kring frågan om huruvida eleverna kan tänka sig att skänka pengar till människor i ett land långt borta. I vår enkät (se bilaga 3) kring frågan om eleverna skulle kunna skicka pengar till organisationer som arbetar med att hjälpa fattiga delar av världen var det betydligt fler flickor (44.9%) som svarade ja på frågan I jämförelse med pojkarna (25.8%).

5.3 De biocentriska värdena

De biocentriska värdena är den delen som enkäten lägger mest fokus på (fråga 3-13), det vill säga majoriteten av samtliga frågor. Under frågan ”vad oroar dig mest kring miljön?” var skador på djur och natur samt utsläpp av giftiga ämnen mest förekommande hos både flickor och pojkar. Kring dessa två alternativ stod flickor och pojkar tillsammans för 52.2% (26.1% + 26,1%). Den tredje största aspekten som oroade eleverna mest, var den globala uppvärmningen (13.6%) följt av ett allt tunnare ozonlager (7.6%), smutsig luft och smutsigt vatten (6,5%), nedskräpning (5,4%), utsläpp på grund av bil och flyg (4.9%), att isen i Antarktis smälter (4.3%) och slutligen, att vi avverkar för mycket skog (2.7%). Det som oroar eleverna allra minst kring miljön är att vi använder för mycket energi och el hemma, på skolan och på jobbet (1,1%). Detta stämmer även överens med den PISA-undersökning (OECD-PISA, 2009) som undersökte elevers tankar om olika aspekter kring miljöproblem. En utav aspekterna, där eleverna väljer huruvida de anser det vara ett allvarligt miljöproblem eller inte, var energibristen. 67 % av svenska elever ansåg att energibristen var ett allvarligt problem i jämförelse med snittet bland OECD-länderna (82 %). Inom den andra aspekten “Air pollution” (OECD-PISA, 2009) var det, precis som i vår studie, fler elever som valde detta i jämförelse med energibrist/att vi använder för mycket energi. Detta antagande var också mindre förekommande bland svenska elever (83 %) jämfört med OECD-ländernas genomsnitt (92 %).

Bowers et al. (2011) beskrev att flickor, precis som i denna studie, visade större oro gentemot skador på djur och natur hos flickor (31.6 %) än hos pojkar (20,2 %). Enligt Oscarssons (2005) studie kring liknande fråga, där 528 elever svarade, kom krig och konflikter på första plats. På andra plats kom de miljörelaterade aspekterna såsom växthuseffekten, klimatförändringar och ozonlagret. Ozonlagret kan kopplas som en stor oro i denna studie, utsläpp av giftiga ämnen och isen i Antarktis. Samtidigt är eleverna, i större utsträckning, medvetna om sitt eget ansvar för miljön. Enligt frågan ”tycker du att du själv har ett ansvar för att miljön ska bli bättre?” svarade 91.8% av flickorna och 81.1% av pojkarna ja på frågan vilket stämmer överens med tidigare forskningsresultat som visar att flickor har mer personliga ansvarskänslor kring miljön (Byman et al., 2011; Torbjörnsson, 2011; Breunig et al., 2013; Bowers et al., 2011; Oscarsson, 2005; Reid & Sa´di, 1997; Ertepinar et al., 2005, Torbjörnsson, 2011; Torbjörnsson, Molin & Karlberg, 2011; Moore & Thielking, 2001). Detta samband kan även kopplas till fråga 7 ”Tror du att vetenskapsmän och forskare kommer

att kunna lösa alla miljöproblem på vår jord?" förlitade sig fler pojkar till att de kommer kunna det (36.7%) medan flickorna gjorde det i betydligt mindre utsträckning (19.4%). (se tabell 7).

När en beräkning gjordes genom Chi^2 noterades en tydlig signifikant skillnad (p= 0.026) som bevisar att det till 97.4% inte är någon slump utan att det är en tydlig skillnad mellan pojkar och flickor gällande tillit till forskning och vetenskap. Tillsammans tycker även mer än hälften av alla deltagare (n=101) att det kan bli svårt att lösa miljöproblemen om vi inte ändrar vårt sätt att leva (fråga 9). Dock tycker 14.4% av pojkarna att vi kan lösa miljöproblemen utan större förändringar i kontrast till flickorna (5.1%). Torbjörnsson (2011) visar genom sin studie tydliga skillnader mellan flickor och pojkar gällande bevarandet av miljön. I vår studie var det inte lika stora skillnader. Det är dock fortfarande en skillnad värd att nämna.

		Tror du att vetenskapsmän och tekniken kommer att kunna lösa alla miljöproblem på vår jord?			Total
		Ja	Nej	Vet ej	
Flicka	Antal	19	56	23	98
	%	19,4%	57,1%	23,5%	100,0%
Pojke	Antal	33	38	19	90
	%	36,7%	42,2%	21,1%	100,0%
Total	Total	52	94	42	188
	% total	27,7%	50,0%	22,3%	100,0%

Tabell 7. Enkätfråga 7 "Tror du att vetenskapsmän och tekniken kommer att kunna lösa alla miljöproblem på vår jord?"

Enligt tidigare studier (Jenkins & Pell, 2006) redovisas skillnader gällande att pojkar, i större utsträckning än flickorna, tycker att diskussioner och debatter kring miljöproblemen är överdrivna. När alternativen "håller med" och "håller delvis med" adderas ihop procentuellt är det betydligt större representativitet hos pojkar (50%) än hos flickorna (29,6%). En kommentar från en elev beskrev att "Det är ganska onödigt för alla vet att det händer men vi får reda på hur vi förhindrar det". Samtidigt var det flickorna (52%) som angav svaret "Håller inte med" i kontrast till samma svar hos pojkarna (35,6%). "Vet ej" var, procentuellt, relativt likartat könen emellan (Flickor = 18,4%, Pojkar = 14,4%)

Samtidigt som många elever tyckte att det är överdrivet med diskussion och debatter kring miljöproblem noterade vi ett anmärkningsvärt resultat kring fråga 6 "Hur känner du angående vår planets framtid?" där mer än en tredjedel (67%) av eleverna valde alternativet "jag är orolig". Tabellen nedan visar samtliga deltagares svar oberoende av kön. Pojkarna var en

aning mer oroliga (n=62) än flickorna (n=60), men inget värt att notera. Detta är ett resultat som bör noteras och diskuteras. Bowers et. Al. (2011) visar också genom sin studie, att elever har en stark oro.

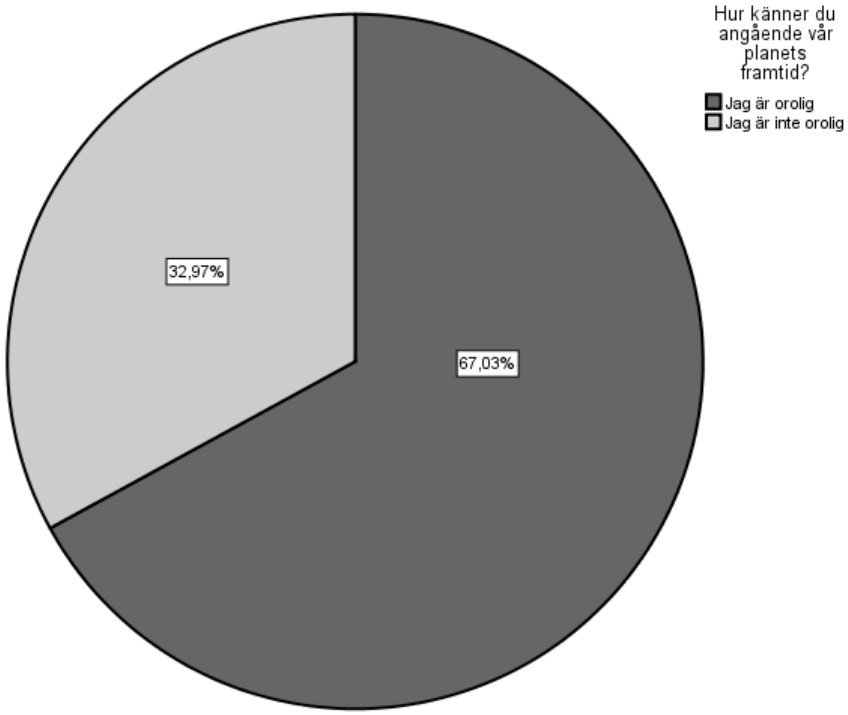

Figur 1. Procentuell fördelning kring elevernas känslor för vår planets framtid

5.3.1 Elevernas handlingar för miljön

Under de biocentriska värdena valde vi att inkludera frågor gällande fysiska handlingar elever kan tänkas göra för att dels påverka det vardagliga användandet av energi hemma, och dels för ett större perspektiv som kan påverka miljön. Stänger elever i svensk grundskola av vattnet under tiden de schamponerar eller tvålar in sig, i vilken utsträckning slänger de skräp i naturen och släcker de lamporna när de går ut ur ett rum? Skiljer det sig mellan flickor och pojkar?

Tre frågor var enbart utformade kring elevers fysiska handlingar i vardagen för att påverka miljön. I samtliga frågor fanns det ett mycket positivt mönster bland elevernas svar. Nästan hälften (n=91) släcker samtliga lampor när de går ut ur ett rum hemma. Ytterligare en stor del (n=88) låter några lampor vara tända. Det betyder att endast en av 20 låter alla lampor vara

tända när de går ut ur ett rum. Pojkarna visade en aningen större tendens till att släcka samtliga lampor (52,8%) jämför med flickorna (44,9%). Oavsett vilket är det ett glädjande resultat att nästintill alla elever i undersökningen släcker några eller alla lampor.

Tabell 8 visar att de flesta av alla deltagare (60,1%) alltid eller ofta stänger av vattnet i duschen under tiden de schamponerar eller tvålar in sig. 16,5% av deltagarna gör det ibland medan nästan en av fyra (23,4%) sällan eller aldrig gör det. Skillnaden mellan pojkar och flickor är ytterst liten.

Kön * Jag stänger av vattnet i duschen under tiden jag häller schampo i mitt hår eller tvålar in mig Crosstabulation

			Jag stänger av vattnet i duschen under tiden jag häller schampo i mitt hår eller tvålar in mig					
			Alltid	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	Total
Kön	Flicka	Count	50	13	15	9	11	98
		% within Kön	51,0%	13,3%	15,3%	9,2%	11,2%	100,0%
	Pojke	Count	41	9	16	10	14	90
		% within Kön	45,6%	10,0%	17,8%	11,1%	15,6%	100,0%
Total		Count	91	22	31	19	25	188
		% within Kön	48,4%	11,7%	16,5%	10,1%	13,3%	100,0%

Tabell 8. Fråga 12, kring påstående "Jag stänger av vattnet i duschen under tiden jag häller schampo I mitt hår eller tvålar in mig"

Fråga 13, vilken berör elevers handlingar för att påverka miljön, var ett påstående "Jag slänger skräp i naturen". Det var ytterst få som svarade "ja, det händer ofta". Det som skiljde mest var dels alternativet "Sällan, det har hänt några gånger" där det var betydligt fler pojkar (67,8%) än flickor (52%) som kryssat i. Det var även betydligt fler flickor som aldrig slängt skräp i naturen (Se tabell 9).

Om vi exkluderar skillnaden mellan flickor och pojkar och tittar på hur elever i allmänhet visar ansvarstagandet och aktsamhet gentemot miljön (OECD-PISA, 2009) visar Sverige nästan exakt samma värde som snittet bland OECD-länderna.

Kön * Jag slänger skräp i naturen Crosstabulation

			Jag slänger skräp i naturen			
			Ja, det händer ofta	Sällan, det har hänt några gånger	Aldrig, det har inte hänt	Total
Kön	Flicka	Count	1	51	46	98
		% within Kön	1,0%	52,0%	46,9%	100,0%
	Pojke	Count	2	61	27	90
		% within Kön	2,2%	67,8%	30,0%	100,0%
Total		Count	3	112	73	188
		% within Kön	1,6%	59,6%	38,8%	100,0%

Tabell 9. Fråga 13, kring påstående "Jag slänger skräp I naturen"

5.4 De antropocentriska värdena

Som vi ovan beskrev, behandlar detta värdet kring människan i centrum och saker som står till människors förfogande. Tre av frågorna, fråga 4, 9 och 10, har redan behandlats då de berör både de biocentriska och antropocentriska värdena (se tabell 3 under metodavsnittet). Fråga 14 och 15 är de som enbart har en antropocentrisk utgångspunkt. Båda dessa är påståenden som eleverna håller med om eller inte håller med om. Fråga 14 har ställningstagandet ”Jag tycker det är okej att hugga ner skog för att kunna odla mer mat till oss människor”. Det fanns ingen direkt koppling mellan svarsalternativen och kön. Det dominerande svarsalternativet var ”Håller delvis med” (60,1%) följt av håller inte med (33%). Ytterst få valde ”håller med” i påståendet (2,7%).

Kön * Det är okej att hugga ner träd och andra växter för att vi ska få bättre och smidigare vägar i Sverige Crosstabulation

			Det är okej att hugga ner träd och andra växter för att vi ska få bättre och smidigare vägar i Sverige				
			Håller med	Håller delvis med	Håller inte med	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	5	34	56	3	98
		% within Kön	5,1%	34,7%	57,1%	3,1%	100,0%
	Pojke	Count	5	30	52	3	90
		% within Kön	5,6%	33,3%	57,8%	3,3%	100,0%
Total		Count	10	64	108	6	188
		% within Kön	5,3%	34,0%	57,4%	3,2%	100,0%

Tabell 10. Enkätfråga 15, kring påstående “Det är okej att hugga ner träd och andra växter för att vi ska få bättre och smidigare vägar I Sverige”

Den frågan där flickor och pojkar var allra mest lika (sett till hela enkäten) var kring påståendet om att det är okej att hugga ner träd och andra växter för att vi ska få bättre och smidigare vägar i Sverige. Detta svar överensstämmer inte med Torbjörnssons (2011) studie kring samma fråga där det var 7% färre flickor som höll med kring påståendet.

Om vi, i vår studie, räknar ihop variablerna ”håller med” och ”håller delvis med” (se tabell 10) blir det en skillnad på 0,9% (n=4) mellan flickor och pojkar. Det fanns en klok tanke från en elev som lade till kommentaren “om vägen blir kortare än innan är det ju bra för miljön, det beror på hur mycket skog det handlar om”. Så som vi tolkar det menar eleven att det blir en kortare väg samtidigt som man kan börja odla på ytan där den gamla vägen var. Eftersom den gamla vägen var längre så finns det mer yta att odla på.

6. Diskussion

Här nedan följer de diskussioner som kretsar kring diverse metodval och undersökningens resultat i sig. Diskussionen är till för att belysa de båda områdena från olika perspektiv och genom detta även fördjupa dess innehåll. Angående metodvalen är detta avsnitt till för att förtydliga förståelsen av vår genomförda studie. Förhoppningsvis ger detta en tydligare klarhet i den process arbetet förde med sig. Diskussion kring resultatet kommer också lyftas upp i syfte att fördjupa och nyansera studiens utfall.

6.1 Metoddiskussion

Precis som vi beskrev i bakgrundsdelen, är den kvantitativa metoden användbar och effektiv när data i form av siffror ska sammanställas och redovisas. Eftersom nästintill all den tidigare forskning vi undersökt inom området vilar på kvantitativa studier, var detta ett självklart val för oss i denna studie. Metodvalet passade sig även för den omfattning data vi hade som ambition att samla in och undersöka. Vi kommer lyfta upp studiens fördelar och styrkor, hur inmatningen av vår data i vissa fall kunde bli problematiskt.

6.1.1 Studiens fördelar och styrkor

För alla slags datainsamlingstekniker vill man försöka få en uppfattning om hur väl det som ska mätas mäts. God validitet och reliabilitet är en förutsättning för att resultatet i en studie skall kunna generaliseras och återanvändas.

Studiens validitet och reliabilitet

När utformningen av en enkät görs är det viktigt att se om frågorna mäter det man vill mäta (Bell, 2006; Bjereld, Demker & Hinnfors, 2009; Björkdahl Ordell 2007, Ejlertsson, 2014; Trost, 2012). Med andra ord var det viktigt att få fram de frågorna och tillhörande svar som både stämmer överens med tidigare forskning, men som samtidigt skulle stämma överens med de fyra aspekter av hållbar utveckling som Torbjörnsson (2011) beskriver. Studien anser vi

har en god innehållsvaliditet. ”Med innehållslig validitet avses att den operationella definitionen täcker in de flesta eller rent av samtliga aspekter av den teoretiska definitionen” Bjereld, Demker & Hinnfors, 2009, s. 113). Bell (2006) menar att man kritiskt ska granska den insamlingen som samlas in, för att därefter avgöra hur tillförlitlig och giltig informationen är. Resultatet i vår studie visar på många samband gentemot tidigare forskning. Eftersom vi har gjort beräkningar med hjälp av Chi^2 har vi kunnat bevisa att vissa påståenden inte är av någon slump; det är en signifikant skillnad mellan flickor och pojkar i vissa frågor. Reliabiliteten ökar också i och med att dessa beräkningar har gjorts kring 188 deltagare samtidigt som mer än 70% av de tillfrågade har deltagit, kan vi säkerställa den samtliga validiteten. Trost (2012) menar att en enkätundersökning förväntas ge en svarsfrekvens på 50-75%. 73% av de tillfrågade i vår studie gjorde enkäten, vilket får ses som lyckat.

Bell (2006) menar att validitet är detsamma som utformning av en forskningsansats i syfte att kunna ge trovärdiga slutsatser, och att de resultat och belägg som en undersökning leder fram till ska utgöra starkt stöd för de tolkningar som görs.

Hur och av vilka kan studien användas?

Eftersom vi dels har hittat så stora skillnader och samtidigt kopplat det till hur läroplanen förhåller sig till både hållbar utveckling och kön/genus har vi förhoppningar om att framtida forskare kan använda denna studie, särskilt svenska forskare eftersom det finns så pass lite forskning kring ämnet i Sverige. Vi ser också att genusforskare kan ta del av resultatet för att, utifrån denna skillnad, fortsätta forska kring vad dessa skillnader kan bero på, samt i vilken utsträckning de sociala och samhälleliga aspekterna kan påverka liknande resultat.

På skolnivå: Förhoppningen är även att rektorer och aktiva pedagoger kan använda denna studie för att, på något sätt, observera sin egen klass och kunna se över sin egna pedagogiska verksamhet. Det är läraryrket vi själva studerar till och som vi brinner för.

6.1.2 Problematik vid inmatning av data

I en kvalitativ studie kan följdfrågor ställas under undersökningens gång. Detta kan på så vis förhindra de missuppfattningar som annars kan forma och manipulera den helhetsbild resultatet egentligen påvisar. Eftersom vi inte haft möjligheten till detta, har utformningen av enkäten varit en mycket viktig och stor del av vårt arbete. Varje fråga och påstående måste därför övervägas noga, formuleras och läsas igenom upprepade gånger för att eventuella misstolkningar på så vis kan undvikas. Vid utformandet av enkätfrågor är det kritiskt att respondenterna tolkar frågorna på det vis som är menat.

Dock uppstod ett fåtal svar som blev problematiskt för oss att mata in som data. Vid ett fåtal tillfällen påträffades missuppfattade tolkningar från respondenterna som resulterade i bortfall av frågor. Ett exempel på en missuppfattning var kopplat till frågan ”Tycker du det är vårt ansvar i Sverige att hjälpa fattiga människor i fattiga länder?”, där eleven valde svarsalternativet ”Nej”. Eleven lade sedan till en kommentar och menade att det inte enbart är Sveriges utan alla länders ansvar. Detta exempel var vi därför tvungna att hantera som ett bortfall, då eleven har missuppfattat vad vi avsåg med frågan, även om vi mycket väl förstod vad eleven menade. Avsikten med kommentaren visade på att eleven hade en mer utvecklad förståelse och syn på frågan men då svaret angavs som nej, valde vi att exkludera respondentens svar. Detta för att inte manipulera svaret till undersökningens fördel.

6.1.3 Ambitionen och engagemanget hos skolorna

När vårt arbete endast var en idé träffade vi och delade med oss av denna till en verksam rektor. Hon var positiv och intresserad. Dock sade hon, innan hon gick, att vi inte skulle förvänta oss för mycket, d.v.s. att vi inte skulle räkna med att få många svar och genomförda enkäter från skolorna och vederbörande rektorer. Hon berättade att hon själv nekat många förfrågningar om enkäter och att även anställda lärare fann tiden knapp för att hinna med ytterligare uppdrag. Mitt i vår optimistiska och engagerande anda kändes plötsligt vår idé något för stor och problematiskt. Ljuset vi inledde vårt arbete med försvagades här en aning, eller snarare mycket.

Trots detta valde vi att genomföra den tänkta studien. Efter samtalet med den första rektorn märkte vi att engagemanget, trots i en tid fylld av nationella prov och dess rättningar, var

mycket stort. Detta dels för att de var nyfikna på själva idén samtidigt som de värderade chansen de gavs att vara med och ta del av det kommande resultat undersökningen skulle resultera i. Istället för de 50-tal deltagare som vi först hoppades på, stod vi nu med 188 enkätsvar spritt över tio skolor.

6.2 Resultatsdiskussion

Nedan följer en diskussion kring resultatet där elever oro inför framtiden lyfts fram. Att två tredjedelar av samtliga deltagare är oroliga för vår planets framtid är, för oss, någonting som bör lyftas upp. Elevernas handlingar kontrasteras mot läroplanen. Vi diskuterar huruvida läroplanen förhåller sig gentemot hållbar utveckling och kön/genus samt hur det krockar med studiens resultat.

6.2.1 En framtidsoro värd att ta på allvar

Vi har under arbetets gång noterat elevernas engagemang och medvetenhet kring begreppet hållbar utveckling. De visar en god förståelse där vi såg så mycket mer än bara ett ikryssat svar. Vi noterade också, utifrån denna medvetenhet, ett resultat kring en fråga som stack ut i mängden.

Det som gjorde oss mest upprörda och samtidigt illa till mods var resultatet kring fråga 6 ”*Hur känner du angående vår planets framtid?”*. Det visade sig att två tredjedelar av respondenterna (122 av 188) valde att kryssa i alternativet *”jag är orolig”*. Detta är mycket angeläget att diskutera då eleverna i den åldern är av kommande generation som får tampas med de konsekvenser vi idag skapar. Att så pass många elever i 12 och 13 års ålder känner oro för vår planet är för oss oroväckande och är varningsklockor som bör tas på stort allvar. Sverige är ett land som globalt sett inte är direkt påverkat av alla de konsekvenser vårt levnadssätt för med sig. Elevernas oro är stark trots detta vilket möjligtvis kan ha med dagens samhälle att göra; mediala influenser och dagens lättillgängliga information. Och eleverna kanske gör rätt i att vara oroliga, om vi ska gå rakt på sak. Om vi svenskar fortsätter leva som vi gör idag skulle det krävas nästan fyra jordklot per person för att uppfylla våra behov (Persson & Sellgren, 2007). Detta i kontrast till Bangladesh där knappt en tredjedels jordklot

per person skulle uppfylla behoven.. Varje svensk använder tre gånger mer energi än den globala genomsnittsmedborgaren. 80% av människans energianvändning globalt sett kommer idag fortfarande från fossila bränslen. Fossila bränslen är samtidigt det största hotet mot vår miljö, främst på grund av dess miljö- och hälsofarliga utsläpp och den tilltagande växthuseffekten (Persson & Sellgren, 2007). Precis som vi skrev under inledningen kan vi inte längre enbart peka på alla utsläpp som exempelvis industrier står för, utan vi enskilda individer måste också ta vårt ansvar för att vi tillsammans skall kunna säkerställa och tillfredsställa kommande generationers behov.

6.2.2 Elevers handlingar för en bättre miljö

Frågorna om elevernas handlingar var vi lite fundersamma över när vi skickade ut enkäten; var det en fråga där vår hypotes helt skulle stämma, att inga elever slänger skräp i naturen eller att elever stänger av vattnet under tiden de schamponerar eller tvålar in sig. Med facit i hand insåg vi att det var långt ifrån alla som stämde in på detta. Många elever i årskurs sex slänger inte skräp i naturen, vilket ska tas till vara. Men vi vill ändå lyfta upp elevernas handlingar och kontrastera dem med dagens läroplan i svensk skola.

Om vi helt bortser från det ”bagage” eleverna har med sig från samhället och hemifrån skulle denna diskussion inte behöva göras. Läroplanen är, på flera ställen, tydlig kring handlingar för en bättre miljö, och då ofta i samband med hållbar utveckling. ”Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor” (Skolverket, 2011, s. 9). Detta står klart och tydligt under skolans uppdrag och är ett explicit budskap vilket inte, enligt vår syn, går att misstolka eller nonchalera. Mer än hälften av deltagarna har slängt skräp i naturen, vari de flesta ett fåtal gånger. Borde elever i årskurs sex vara mer medvetna om de handlingar som kan göras för att bidra till en bättre miljö? Är det skolans bristande prioritering kring undervisning om det? Är den samhälleliga påverkan för stor för att skolan ska kunna påverka i tillräcklig utsträckning?

Kanske är det så att vi drar i allt för stora växlar gällande ovanstående diskussion, men det kan ändå vara en öppen dörr till framtida forskning; i vilken utsträckning undervisar skolor

kring hållbar utveckling och handlingar för en bättre miljö? Hur stor påverkan kan svenska skolan ha kring detta trots den samhälleliga påverkan som elever kan påverkas av?

6.2.3 Studiens resultat kontra dagens läroplan

Nedan kommer vi att lyfta upp några av de aspekter där den svenska läroplanens ambitioner och regler krockar med studiens resultat. På vilka sätt motsäger sig vårt resultat läroplanen?

Hållbar utveckling

I flertalet ämnen påvisar Lgr11 kring vikten att konsumera, agera och förhålla sig för att bidra till en hållbar utveckling. Det är en mycket central del som bör läggas mycket fokus på. Under skolans uppdrag står det att ”undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling” (Skolverket, 2011a, s. 9). Detta ska även skapa en nationell solidaritet (Skolverket, 2011a). Som vi tidigare presenterade i resultatdelen finns det aspekter som motsäger sig, i synnerhet de sociala aspekterna. Frågan om varför eleverna tror det finns hemlösa människor i Sverige visar det tydligt. Hur kan flickor och pojkar se så pass olika på ett fenomen trots att samtliga går i svensk skola med samma läroplan? Även kring synen på traditionella könsmönster, vilket läroplanen är tydliga med att motverka, brister det. Eftersom både denna studie och andra studier, vilka vi skrev om i resultatavsnittet, visar på sådana signifikanta skillnader, bör någonting göras. Frågan är om vi bara ska konstatera skillnaden eller göra någonting åt den.

Kön och genus

Resultatet påvisar att det råder signifikanta skillnader mellan hur flickor och pojkar förhåller sig till hållbar utveckling. I tidigare bakgrundsavsnitt redovisades hur pass stort utrymme hållbar utveckling har kommit att få, i bland annat, Lgr11.

Svaleryd (2002) menar att pedagoger har en unik möjlighet att bemöta varje elev efter hennes/hans egna förutsättningar, vilket enligt skolverket (2011a) också är ett av pedagogens främsta uppdrag. Svaleryd fortsätter att påtrycka dessa möjligheter och menar att det också är

en stor möjlighet för pedagogen att skapa förutsättningar för elever bortom för givet tagna föreställningar kring kön. Om pedagoger aktivt arbetar mot redan föreställda könsmönster försvinner eventuella begränsningar och möjligheter för elevernas utveckling angående intressen och förmågor, oavsett kön (Svaleryd, 2002). Om pedagoger inte uppmärksammar de dominerande genuskonstruktionernas omfattning och kraft riskeras ett omedvetet och ojämlikt system att ta vid. Genom ett sådant system hämmas och begränsas livsmöjligheterna för både flickor och pojkar vilket understryker vikten av att motarbeta uppfattningar av denna karaktär.

Trots att aktivt arbete för jämställdhet och motverkan av traditionella könsmönster tydligt står utskrivet i skolans läroplan, råder ändå så pass stora skillnader mellan flickor och pojkar likt de resultat vår studie påvisar. För att förhindra att dessa könsmönster uppenbarar sig i elevernas förhållningssätt är det av stor vikt att pedagoger föregår med gott exempel och tar dessa jämställdhetsfrågor på allvar. Den svenska skolan ska sträva efter en likvärdig utbildning, där alla elever ska få samma chanser till utveckling. Är det då meningen att elever ska behöva bli skilda åt på detta vis bara för att de är födda med olika biologiska kön?

6.2.4 Fortsätt forska bland unga människor!

Som tidigare nämnt handlar hållbar utveckling om hur nuvarande generationer bevarar den natur och de resurser kommande generationer behöver för att få möjligheten att leva ett hållbart liv. Men hur är det egentligen med de kommande generationerna när det kommer till att få vara med och påverka? Barn och unga människor utgör en av alla samhällsgrupper och är även en grupp som vårt framtida samhälle en dag kommer att vila på. Därför är det av stor vikt att vi vuxna tar del av deras kunskap och tankar kring ämnen och frågor som faktiskt berör dem i samma omfattning som det berör oss. Enligt Christensen och James (2000) har barn och unga människor länge varit exkluderade från forskning i en värld dominerad av vuxna. Detta är mycket beklagligt. Det är därför viktigt att barn och unga får vara en del i den forskning som görs då de också utgör en stor del av vårt samhälle. Detta är av särskild betydelse i diskussionen kring hållbar utveckling då barn och unga människor faktiskt är de generationer som diskussionen handlar om. Det är de som får leva med de konsekvenser vi idag skapar, då borde de även tillåtas rätten att påverka och göra sina röster hörda!

6.2.5 Optimism eller pessimism – är glaset halvfullt eller halvtomt?

Enligt Bolin et al. (1995) har miljödebatter skapat två sorters människor – optimister och pessimister. Optimisterna tänker att vi hela tiden skaffar oss kunskap och blir förnuftigare vilket leder till att vi kommer kunna påverka och klara av de miljöhot vi idag ställs inför. Pessimisterna tänker däremot att det redan är för sent (Bolin et al., 1995). Författrna menar att Sveriges miljö på många sätt har förbättrats genom åren, men att också nya problem har tillkommit. Därigenom har vi fortfarande mycket att kämpa för. Oavsett om man förhåller sig optimistiskt eller pessimistiskt är det alltid bra att förhålla sig kritisk till nya lösningar som tas fram och presenteras, men då i lagom grad så att man ändå kan känna hopp och motivation för att utveckla dessa idéer till det bättre. Och oavsett hur man förhåller sig till framtiden och de hållbarhetsproblem vi står inför är det inte försent, tvärtom!

Det är hög tid att vi tillsammans börjar arbeta effektivt och motiverat för en bättre och mer hållbar framtid. Barnen är den generation som kommer ärva den värld vi idag skapar och därför är det en god idé att börja tänka på och ta ansvar för det vi väljer att lämna efter oss. Varningsklockorna ljuder redan högt med tanke på den oro som barn och unga människor påvisar inför framtiden. De är mer medvetna än vi ofta tillåts tro. De är också en del av denna värld. Barnens röster måste därför få utrymme att tillåtas höras!

Tillsammans kan vi uppnå en ljus framtid, en bättre värld och en hållbar framtid.

Nu vänder vinden!

7 Avslutning

Det existerar en stor skillnad mellan flickor och pojkar gällande attityder till hållbar utveckling, såväl i denna studie som tidigare forskning. I vissa fall är det så stora skillnader att det, genom statistisk analys, kan säkerställas och generaliseras. Efter vår analys av tidigare forskning noterade vi att nästintill alla studier lät bli att diskutera detta, att det är ett faktum som består. Förhoppningen vi har med denna studie är att forskare, pedagoger och andra som är intresserade får upp ögonen och forskar vidare och bemöter detta. För oss är det viktigt att elever i svensk skola blir ett föredöme som kommande generation, vare sig det gäller miljömässiga, sociala eller ekonomiska aspekter av hållbar utveckling. Vi bör också ta hänsyn och möta elevers tankar kring hållbar utveckling. Elever bär ofta på kloka tankar och är ofta engagerade i diskussioner. Detta har vi märkt både ”ute på fältet” och genom enkäten. Elever vill gärna vara en del av undersökningar och tycker det är roligt. När vi var ute på skolorna såg man stoltheten i många elevers ögon som om de tänkte ”tänk att just jag får vara med” eller ”utan oss hade det inte blivit någon undersökning”.

Vi hoppas också att skolorna bemöter detta resultat med läroplanen som underlag, att de både fokuserar mer på hållbar utveckling, men också på ett så föredömligt sätt som möjligt bemöter flickor och pojkar precis lika. Låt eleverna diskutera mer kring hållbar utveckling! Många elever har andra tankesätt än oss vuxna, ofta till det bättre. Försök inte låta barnen känna skuldkänslor eller rädsla för de negativa konsekvenser det kan bli för det de gör, låt istället det positiva genomsyras och lyft upp de påverkanshandlingar där eleven kan känna motivation stolthet för det de har gjort eller inte gjort.

7.1 Ett stort tack!

Ett stort tack till alla elever som deltagit i undersökningen, ni har varit den viktigaste grundbulten i vårt arbete. Ni har lagt ner mycket energi för vår skull och avsatt tid till att göra denna enkät. Det minsta vi kan ge er är ett stort tack!

Vi vill även tacka de rektorer som med välvilja och engagemang har bemött oss med stort intresse och vänlighet. Att ni, trots tidsbrist och många andra arbetsuppgifter, ville vara med och delta i denna studie betyder väldigt mycket. Tack till lärarna i respektive årskurs 6 för gott bemötande och där även ni mitt under nationella prov har valt att vara med och bidra till detta.

Vi vill tacka vår handledare för god vägledning och givande träffar. Att du, från första stund, trott på vår idé och hjälpt oss att uppfylla den.

Vi vill även tacka våra respektive familjer som har fått ställa upp i ur och skur när vi periodvis fått lägga dem och vardagssysslor åt sidan.

Referenslista

Aronsson, Å. (1999). *SPSS: en introduktion till basmodulen : [version 9 för Windows 95/98/NT]*. Lund: Studentlitteratur.

Bell, J. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik.* (4., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Bjereld, U., Demker, M. & Hinnfors, J. (2009). *Varför vetenskap?: om vikten av problem och teori i forskningsprocessen*. (3., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Björneloo, I. (2007). *Innebörder av hållbar utveckling: en studie av lärares utsagor om undervisning*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Blomqvist, M. (red.) (2005). *Dialoger mellan kön och genus*. Uppsala: Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet.

Bolin, B. & Strandberg, H. (red.) (1995). *Människa och miljö: om ekologi, ekonomi och politik*. Stockholm: Tiden.

Bowers, A., Cole, D., Naquin, M., & Walkwitz, E. (2011). *Environmental Health Knowledge, Attitudes and Practices of Students in Grades Four through Eight*. Journal Of Research, Journal of Research, 6(2), 45-50.

Bonnett, M., & J. Williams, J. (1998). *Environmental education and primary children's attitudes toward nature and the environment*. Cambridge Journal of Education, 28(2), 159-174.

Breunig, M., Howard, R., Murtell, J. & Russell, C. (2013). *The impact of integrated environmental studies programs: are students motivated to act pro-environmentally?*. Environmental Education Research, 1-15.

Bryman, A (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2. Uppl.). Malmö: Liber AB.

Byman, R., Juuti, K., Lavonen, J., Meisalo, V. & Uitto, A. (2011). *Secondary school students' interests, attitudes and values concerning school science related to environmental issues in Finland.* Environmental Education Research, 17(2), 167-186.

Demare, R. & Eagles, P. F. (1999). *Factors influencing children's environmental attitudes.* The Journal of Environmental Education. Kanada, 30(4), 33–37.

Björkdahl Ordell, S. (2007) Att tänka på när du planerar att använda enkät som redskap. I Dimenäs (Red.), *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik (1. uppl.)*. (s. 84-96) Stockholm: Liber.

Christensen, P. & James, A. (red.) (2000). Research with children: perspectives and practices. London: Falmer Press.

Ejvegård, R. (2002). *Vetenskaplig metod för projektarbete*. (2., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Ejlertsson, G. (2014). Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Ertepinar, H., Sungur, S. Tekkaya, C. & Tuncer, G. (2005) *Young attitude on sustainable development: a case study*. H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. H. U. Journal of Education, 29: 187-193.

Green at Fifteen?: How 15-Year-Olds Perform in Environmental Science and Geoscience in PISA 2006 [Elektronisk resurs]. (2009). OECD Publications Centre.

Hasslöf, H. (2009). *Tankar om hållbar utveckling och lärande*. Malmö: RCE Skåne

Jenkins, E. W., & Pell, R. G. (2006). *"Me and the Environmental Challenges": A survey of English secondary school students' attitudes towards the environment*. International Journal of Science Education, 28:7, 765-780.

Jonsson, A-C. (2007) Kvantitativa verktyg för lärare i utbildningsvetenskap. I Dimenäs (Red.), *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik (1. uppl.)*. (s. 198-224). Stockholm: Liber.

Kahn, P. H., & Lourenco, O. (2002). *Water, air, fire, and earth. A developmental study in Portugal of environmental moral reasoning*. Environment & Behavior, 34, 4, 405-430.

Lidskog, R. & Sundqvist, G. (2011). *Miljösociologi*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Lidskog, R., Sandstedt, E. & Sundqvist, G. (1997). *Samhälle, risk och miljö: sociologiska perspektiv på det moderna samhällets miljöproblem*. Lund: Studentlitteratur.

Liinason, M. (2008). *Vad är genus?*. Socialmedicinsk tidskrift. Tema: Genus och medicin. :3.

Moore, S., & Thielking, M. (2001). *Young people and the environment: Predicting ecological behaviour*. Australian Journal of Environmental Education, 17,63-70.

Ojala, M. (2012). *Hope and climate change: the importance of hope for environmental engagement among young people*. Environmental Education Research, 7, 537–561.

Oscarsson, V. (2005). *Elevers syn på globala förhållanden och framtiden: rapport från den*

nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU03) - samhällsorienterande ämnen. Göteborg University.

Persson, C. & Persson, T. (2007). *Hållbar utveckling: människa, miljö och samhälle*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Persson, M. & Sellgren, G. (2007). *Energi på hållbar väg: bashäfte*. Solna: Världsnaturfonden WWF.

Prince, P. (1985). *Sex, gender, and semantics.* Adversaria, 21, 92-101.

Reid, I., & Sa'di, I. (1997). *Jordanian and british primary schoolchildren's attitudes towards the environment*. Educational Studies, 23: 473-480.

Skolverket. (2011a). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011.* Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2011b). *Kommentarsmaterial till kursplanen i biologi.* Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2011c). *Kommentarsmaterial till kursplanen i fysik.* Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2011d). *Kommentarsmaterial till kursplanen i geografi.* Stockholm: Skolverket.

Svaleryd, K. (2002). Genuspedagogik: en tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Sverige. FinansdepartementetSverige. Långtidsutredningen 1999/2000 (2000). Långtidsutredningen 1999/2000 [Elektronisk resurs] : [LU]. Bilaga 7, *Vad är hållbar utveckling?*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Torbjörnsson, T. (2011). En för alla – *Alla för naturen: En studie av ungdomars attityder till hållbar utveckling*. Uppsala: Kulturgeografiska institutionen.

Torbjörnsson, T., Molin, L. & Karlberg, M. (2011): Measuring attitudes towards three values that underlie sustainable development. *Education & Democracy, 20 (1),* 97- 121.

Trost, J. (2012). *Enkätboken.* 4., uppdaterade och utök. uppl. Lund: Studentlitteratur

Vejde, O. (2011). Statistik med SPSS IBM SPSS Statistics 19: grunderna. (1. uppl.) Borlänge: Olle Vejde

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wahlgren, L. (2008). *SPSS steg för steg.* (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

WCED (World Commission on Environment and Development) (1987). *Our Common Future.* London Oxford University Press.

Öhman, J. (2009). *Att utbilda för hållbar utveckling: Ett pluralistiskt perspektiv*. Akademin för humaniora, utbildning och samhällsvetenskap: Örebro.

Bilaga 1. Enkäten

Hej och välkommen till denna enkät som är gjord av två lärarstuderande vid Högskolan i Jönköping.

Tänk på att det är en personlig enkät så fyll i vad DU tycker. Det finns alltså inga rätt eller fel!

Lycka till!

1. Vilken skola går du i?

_____

2. Är du en tjej eller en kille?

☐ Tjej

☐ Kille

3. Vad innebär hållbar utveckling för dig?
Välj 3 alternativ som passar bäst.

☐ Att hjälpa medmänniskor

☐ Att vi människor bestämmer över naturen

☐ Att ta hand om naturen

☐ Demokrati

☐ En stark ledare i ett land

☐ Forskning och ny teknik

☐ Global uppvärmning

☐ Spara energi (till exempel varmvatten, släcka lysen mm.)

☐ Ta hand om djur

☐ Återvinning

☐ Att män och kvinnor har samma rättigheter

4. Jag tycker att debatter och diskussioner om miljöproblem är överdrivna?

- ☐ Håller med
- ☐ Håller delvis med
- ☐ Håller inte med
- ☐ Vet ej

5. Vad oroar dig mest kring miljön?
Välj ett alternativ som du tycker är viktigast.

- ☐ Skador på djur och natur
- ☐ Utsläpp av giftiga ämnen
- ☐ Nedskräpning
- ☐ Smutsig luft och smutsigt vatten
- ☐ Den globala uppvärmningen (ökad temperatur)
- ☐ Ett allt tunnare ozonlager
- ☐ Att isen i Antarktis smälter
- ☐ Utsläpp på grund av att vi reser mycket med bil och flyg
- ☐ Vi använder för mycket energi och el hemma, i skolan och på jobbet
- ☐ Att vi avverkar för mycket skog
- ☐ Ingenting särskilt

6. Hur känner du angående vår planets framtid?

- ☐ Jag är orolig
- ☐ Jag är inte orolig

7. Tror du att vetenskapsmän och tekniken kommer att kunna lösa alla miljöproblem på vår jord?
Tror du att forskare, nya uppfinningar, nya tekniska lösningar mm. kan lösa alla miljöproblem på vår jord?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vet ej

8. Människor borde bry sig mer om att skydda miljön.

☐ Håller med

☐ Håller delvis med

☐ Håller inte med

☐ Vet ej

9. Miljöproblemen kan bli lösta utan några förändringar i vår vardag och vårt sätt att leva

☐ Håller med

☐ Håller delvis med

☐ Håller inte med

☐ Vet ej

10. Tycker du att du själv har ett ansvar för att miljön ska bli bättre?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vet ej

11. Vad brukar du göra när du går ut ur ett rum hemma?

☐ Släcker alla lamporna

☐ Låter några lampor vara tända

☐ Släcker inga lampor

12. Jag stänger av vattnet i duschen under tiden jag häller schampo i mitt hår eller tvålar in mig.

☐ Alltid

☐ Ofta

☐ Ibland

☐ Sällan

☐ Aldrig

13. Jag slänger skräp i naturen.

☐ Ja, det händer ofta

☐ Sällan, det har hänt några gånger

☐ Aldrig, det har inte hänt

14. Jag tycker det är okej att hugga ner skog för att kunna odla mer mat till oss människor.

☐ Håller med

☐ Håller delvis med

☐ Håller inte med

☐ Vet ej

15. Det är okej att hugga ner träd och andra växter för att vi ska få bättre och smidigare vägar i Sverige.

☐ Håller med

☐ Håller delvis med

☐ Håller inte med

☐ Vet ej

16. Växter och natur gör mig glad.

☐ Håller med

☐ Håller delvis med

☐ Håller inte med

☐ Vet ej

17. **Tycker du att det är vårt ansvar i Sverige att hjälpa fattiga människor i fattiga länder?**

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vet ej

18. Varför tror du att det finns hemlösa människor i Sverige?

☐ Det är personernas egna fel (de kanske inte vill jobba, de kan vara lata mm.)

☐ De som styr i landet hjälper dem inte tillräckligt mycket

☐ Vi enskilda människor hjälper inte de hemlösa tillräckligt mycket

19. Vill du ge en del av din veckopeng/månadspeng till organisationer som jobbar med att hjälpa fattiga delar av världen?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vet ej

20. Det är bra att det finns både rika och fattiga människor eftersom det ger de fattiga någonting att kämpa för.

☐ Håller med

☐ Håller delvis med

☐ Håller inte med

☐ Vet ej

21. Tycker du att män och kvinnor ska ha samma lön när de har samma arbete?

☐ Ja

☐ Nej

22. Vilket av följande påståenden tycker du är viktigast?

☐ Att alla barn i Sverige har gratis skolmat.

☐ Att alla barn i världen får chansen att gå i skolan.

Bilaga 2. Samtyckesblanketten

Samtycke för deltagande i enkätundersökning

Hejsan!

Vi är två lärarstudenter från högskolan i Jönköping som är aktiva i utformandet av vårt andra och avslutande examensarbete. I koppling till detta arbete har vi tänkt oss genomföra en enkätundersökning där ambitionen är att ta reda på vad elever har för attityder till hållbar utveckling, vilket är aktuellt i dagens samhälle och i läroplanen. Dessa attityder och tankar kommer vi sedan att jämföra utifrån genusteorier, där vi analyserar och jämför pojkars och flickors svar med varandra.

I vårt första examensarbete hade vi som avsikt att undersöka om det fanns någon skillnad mellan pojkar och flickor i deras attityder till hållbar utveckling utifrån tidigare forskning. Under arbetets gång visade det sig att det faktiskt existerar märkbara skillnader mellan pojkar och flickor vilket fick oss nyfikna och intresserade kring ämnet. Detta tog vi nu med oss till vårt andra examensarbete där vårt syfte nu är att jämföra de resultat vi såg i vår tidigare studie med de resultat vi själva finner bland skolorna i _____ kommun.

Vad innebär då detta för eleverna?
Eleverna kommer att få genomföra en enkät bestående av ca 20 frågor som behandlar vilka attityder de kan tänkas ha kring hållbar utveckling. Dessa resultat analyseras och sammanställs av oss för att sedan utgöra grunden för vårt arbete. Svaren vi får in behandlas efter forskningsetiska krav och kommer vara helt anonyma där varken elevens namn, kön eller skola röjs. Det vill säga, elevens personuppgifter hanteras på ett sådant sätt att det inte på något sätt kan kopplas till elevens identitet.
Enligt samtyckeskravet är det viktigt att ett samtycke inleds med samtliga av undersökningens deltagare, då de har rätt att bestämma över sin egna medverkan. I detta fall, då deltagarna är under 15 år, är vi i behov av vårdnadshavares underskrift där samtycke och godkännande kring barnets medverkan ges. Vi tackar er för att ni tagit er tid att sätta er in i vår undersökning och vad den innebär.

Samtycke kring barnets deltagande

☐ **Ja – Jag godkänner att mitt barn medverkar i denna enkätundersökning.** ☐ **Nej – Jag godkänner inte att mitt barn deltar i denna enkätundersökning.**	**Datum**
Underskrift för den person samtycket avser	**Vårdnadshavares underskrift gällande samtycket**

Bilaga 3. Samtliga svar från enkäten (Variabel; kön)

Fråga 1 och 2

Dessa båda frågor behandlar variablerna kön och tillhörande skola. Vi har valt att inte ta med dessa i bilagan eftersom dessa inte behandlas som enskilda frågor, utan som bidragande variabler till övriga frågor.

Fråga 3

Kön*$Fråga3 Crosstabulation

			Vad innebär hållbar utveckling för dig?[a]											
			Att hjälpa medmänniskor	Att vi människor bestämmer över naturen	Att ta hand om naturen	Demokrati	En stark ledare i ett land	Forskning och ny teknik	Global uppvärmning	Spara energi	Ta hand om djur	Återvinning	Att män och kvinnor har samma rättigheter	Total
Kön	Flicka	Count	24	2	72	25	2	9	2	48	20	49	38	97
		% within Kön	24,7%	2,1%	74,2%	25,8%	2,1%	9,3%	2,1%	49,5%	20,6%	50,5%	39,2%	
	Pojke	Count	26	1	57	27	2	18	4	31	19	36	42	88
		% within Kön	29,5%	1,1%	64,8%	30,7%	2,3%	20,5%	4,5%	35,2%	21,6%	40,9%	47,7%	
Total		Count	50	3	129	52	4	27	6	79	39	85	80	185

Percentages and totals are based on respondents.

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

Fråga 4

Kön * Jag tycker att debatter och diskussioner om miljöproblem är överdrivna Crosstabulation

			Jag tycker att debatter och diskussioner om miljöproblem är överdrivna				
			Håller med	Håller delvis med	Håller inte med	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	2	27	51	18	98
		% within Kön	2,0%	27,6%	52,0%	18,4%	100,0%
	Pojke	Count	8	37	32	13	90
		% within Kön	8,9%	41,1%	35,6%	14,4%	100,0%
Total		Count	10	64	83	31	188
		% within Kön	5,3%	34,0%	44,1%	16,5%	100,0%

Fråga 5

Kön * Vad oroar dig mest kring miljön Crosstabulation

			Vad oroar dig mest kring miljön											
			Skador på djur och natur	Utsläpp av giftiga ämnen	Nedskräpning	Smutsig luft och smutsigt vatten	Den globala uppvärmningen	Ett allt tunnare ozonlager	Att isen i Antarktis smälter	Utsläpp på grund av att vi reser mycket med bil och flyg	Vi använder för mycket energi och el hemma, skolan och på jobbet	Att vi avverkar för mycket skog	Ingenting särskilt	Total
Kön	Flicka	Count	30	24	5	6	9	8	3	4	2	2	2	95
		% within Kön	31,6%	25,3%	5,3%	6,3%	9,5%	8,4%	3,2%	4,2%	2,1%	2,1%	2,1%	100,0%
	Pojke	Count	18	24	5	6	16	6	5	5	0	3	1	89
		% within Kön	20,2%	27,0%	5,6%	6,7%	18,0%	6,7%	5,6%	5,6%	0,0%	3,4%	1,1%	100,0%
Total		Count	48	48	10	12	25	14	8	9	2	5	3	184
		% within Kön	26,1%	26,1%	5,4%	6,5%	13,6%	7,6%	4,3%	4,9%	1,1%	2,7%	1,6%	100,0%

Fråga 6

Kön * Hur känner du angående vår planets framtid? Crosstabulation

			Hur känner du angående vår planets framtid?		
			Jag är orolig	Jag är inte orolig	Total
Kön	Flicka	Count	60	35	95
		% within Kön	63,2%	36,8%	100,0%
	Pojke	Count	62	25	87
		% within Kön	71,3%	28,7%	100,0%
Total		Count	122	60	182
		% within Kön	67,0%	33,0%	100,0%

Fråga 7

Kön * Tror du att vetenskapsmän och tekniken kommer att kunna lösa alla miljöproblem på vår jord? Crosstabulation

			Tror du att vetenskapsmän och tekniken kommer att kunna lösa alla miljöproblem på vår jord?			
			Ja	Nej	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	19	56	23	98
		% within Kön	19,4%	57,1%	23,5%	100,0%
	Pojke	Count	33	38	19	90
		% within Kön	36,7%	42,2%	21,1%	100,0%
Total		Count	52	94	42	188
		% within Kön	27,7%	50,0%	22,3%	100,0%

Fråga 8

Kön * Människor borde bry sig mer om att skydda miljön Crosstabulation

			Människor borde bry sig mer om att skydda miljön				
			Håller med	Håller delvis med	Håller inte med	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	90	5	0	3	98
		% within Kön	91,8%	5,1%	0,0%	3,1%	100,0%
	Pojke	Count	78	7	3	2	90
		% within Kön	86,7%	7,8%	3,3%	2,2%	100,0%
Total		Count	168	12	3	5	188
		% within Kön	89,4%	6,4%	1,6%	2,7%	100,0%

Fråga 9

Kön * Miljöproblemen kan bli lösta utan några förändringar i vår vardag och vårt sätt att leva Crosstabulation

			Miljöproblemen kan bli lösta utan några förändringar i vår vardag och vårt sätt att leva				
			Håller med	Håller delvis med	Håller inte med	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	5	28	57	8	98
		% within Kön	5,1%	28,6%	58,2%	8,2%	100,0%
	Pojke	Count	13	19	44	14	90
		% within Kön	14,4%	21,1%	48,9%	15,6%	100,0%
Total		Count	18	47	101	22	188
		% within Kön	9,6%	25,0%	53,7%	11,7%	100,0%

Fråga 10

Kön * Tycker du att du själv har ett ansvar för att miljön ska bli bättre? Crosstabulation

			Tycker du att du själv har ett ansvar för att miljön ska bli bättre?			
			Ja	Nej	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	90	3	5	98
		% within Kön	91,8%	3,1%	5,1%	100,0%
	Pojke	Count	73	7	10	90
		% within Kön	81,1%	7,8%	11,1%	100,0%
Total		Count	163	10	15	188
		% within Kön	86,7%	5,3%	8,0%	100,0%

Fråga 11

Kön * Vad brukar du göra när du går ut ur ett rum hemma? Crosstabulation

			Vad brukar du göra när du går ut ur ett rum hemma?			
			Släcker alla lamporna	Låter några lampor vara tända	Släcker inga lampor	Total
Kön	Flicka	Count	44	50	4	98
		% within Kön	44,9%	51,0%	4,1%	100,0%
	Pojke	Count	47	38	4	89
		% within Kön	52,8%	42,7%	4,5%	100,0%
Total		Count	91	88	8	187
		% within Kön	48,7%	47,1%	4,3%	100,0%

Fråga 12

Kön * Jag stänger av vattnet i duschen under tiden jag häller schampo i mitt hår eller tvålar in mig Crosstabulation

			Jag stänger av vattnet i duschen under tiden jag häller schampo i mitt hår eller tvålar in mig					Total
			Alltid	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	
Kön	Flicka	Count	50	13	15	9	11	98
		% within Kön	51,0%	13,3%	15,3%	9,2%	11,2%	100,0%
	Pojke	Count	41	9	16	10	14	90
		% within Kön	45,6%	10,0%	17,8%	11,1%	15,6%	100,0%
Total		Count	91	22	31	19	25	188
		% within Kön	48,4%	11,7%	16,5%	10,1%	13,3%	100,0%

Fråga 13

Kön * Jag slänger skräp i naturen Crosstabulation

			Jag slänger skräp i naturen			Total
			Ja, det händer ofta	Sällan, det har hänt några gånger	Aldrig, det har inte hänt	
Kön	Flicka	Count	1	51	46	98
		% within Kön	1,0%	52,0%	46,9%	100,0%
	Pojke	Count	2	61	27	90
		% within Kön	2,2%	67,8%	30,0%	100,0%
Total		Count	3	112	73	188
		% within Kön	1,6%	59,6%	38,8%	100,0%

Fråga 14

Kön * Jag tycker det är okej att hugga ner skog för att kunna odla mer mat till oss människor Crosstabulation

			Jag tycker det är okej att hugga ner skog för att kunna odla mer mat till oss människor				Total
			Håller med	Håller delvis med	Håller inte med	Vet ej	
Kön	Flicka	Count	1	58	32	7	98
		% within Kön	1,0%	59,2%	32,7%	7,1%	100,0%
	Pojke	Count	4	55	30	1	90
		% within Kön	4,4%	61,1%	33,3%	1,1%	100,0%
Total		Count	5	113	62	8	188
		% within Kön	2,7%	60,1%	33,0%	4,3%	100,0%

Fråga 15

Kön * Det är okej att hugga ner träd och andra växter för att vi ska få bättre och smidigare vägar i Sverige Crosstabulation

			Det är okej att hugga ner träd och andra växter för att vi ska få bättre och smidigare vägar i Sverige				
			Håller med	Håller delvis med	Håller inte med	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	5	34	56	3	98
		% within Kön	5,1%	34,7%	57,1%	3,1%	100,0%
	Pojke	Count	5	30	52	3	90
		% within Kön	5,6%	33,3%	57,8%	3,3%	100,0%
Total		Count	10	64	108	6	188
		% within Kön	5,3%	34,0%	57,4%	3,2%	100,0%

Fråga 16

Kön * Växter och natur gör mig glad Crosstabulation

			Växter och natur gör mig glad				
			Håller med	Håller delvis med	Håller inte med	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	71	22	1	2	96
		% within Kön	74,0%	22,9%	1,0%	2,1%	100,0%
	Pojke	Count	55	30	5	0	90
		% within Kön	61,1%	33,3%	5,6%	0,0%	100,0%
Total		Count	126	52	6	2	186
		% within Kön	67,7%	28,0%	3,2%	1,1%	100,0%

Fråga 17

Kön * Tycker du att det är vårt ansvar i Sverige att hjälpa fattiga människor i fattiga länder? Crosstabulation

			Tycker du att det är vårt ansvar i Sverige att hjälpa fattiga människor i fattiga länder?			
			Ja	Nej	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	53	20	24	97
		% within Kön	54,6%	20,6%	24,7%	100,0%
	Pojke	Count	40	25	24	89
		% within Kön	44,9%	28,1%	27,0%	100,0%
Total		Count	93	45	48	186
		% within Kön	50,0%	24,2%	25,8%	100,0%

Fråga 18

Kön * Varför tror du att det finns hemlösa i Sverige? Crosstabulation

			Varför tror du att det finns hemlösa i Sverige?			
			Det är personens egna fel (de kanske inte vill jobba, de kan vara lata mm.)	De som styr i landet hjälper dem inte tillräckligt mycket	Vi enskilda människor hjälper inte de hemlösa tillräckligt mycket	Total
Kön	Flicka	Count	11	61	21	93
		% within Kön	11,8%	65,6%	22,6%	100,0%
	Pojke	Count	30	34	23	87
		% within Kön	34,5%	39,1%	26,4%	100,0%
Total		Count	41	95	44	180
		% within Kön	22,8%	52,8%	24,4%	100,0%

Fråga 19

Kön * Vill du ge en del av din veckopeng/månadspeng till organisationer som jobbar med att hjälpa fattiga delar av världen? Crosstabulation

			Vill du ge en del av din veckopeng/månadspeng till organisationer som jobbar med att hjälpa fattiga delar av världen?			
			Ja	Nej	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	44	20	34	98
		% within Kön	44,9%	20,4%	34,7%	100,0%
	Pojke	Count	23	38	28	89
		% within Kön	25,8%	42,7%	31,5%	100,0%
Total		Count	67	58	62	187
		% within Kön	35,8%	31,0%	33,2%	100,0%

Fråga 20

Kön * Det är bra att det finns både rika och fattiga människor eftersom det ger de fattiga någonting att kämpa för Crosstabulation

			Det är bra att det finns både rika och fattiga människor eftersom det ger de fattiga någonting att kämpa för				
			Håller med	Håller delvis med	Håller inte med	Vet ej	Total
Kön	Flicka	Count	10	29	55	4	98
		% within Kön	10,2%	29,6%	56,1%	4,1%	100,0%
	Pojke	Count	6	29	46	8	89
		% within Kön	6,7%	32,6%	51,7%	9,0%	100,0%
Total		Count	16	58	101	12	187
		% within Kön	8,6%	31,0%	54,0%	6,4%	100,0%

Fråga 21

Kön * Tycker du att män och kvinnor ska ha samma lön när de har samma arbete? Crosstabulation

			Tycker du att män och kvinnor ska ha samma lön när de har samma arbete?		
			Ja	Nej	Total
Kön	Flicka	Count	94	1	95
		% within Kön	98,9%	1,1%	100,0%
	Pojke	Count	84	6	90
		% within Kön	93,3%	6,7%	100,0%
Total		Count	178	7	185
		% within Kön	96,2%	3,8%	100,0%

Fråga 22

Kön * Vilket av följande påståenden tycker du är viktigast? Crosstabulation

			Vilket av följande påståenden tycker du är viktigast?		
			Att alla barn i Sverige har gratis skolmat	Att alla barn i världen får chansen att gå i skolan	Total
Kön	Flicka	Count	1	96	97
		% within Kön	1,0%	99,0%	100,0%
	Pojke	Count	5	85	90
		% within Kön	5,6%	94,4%	100,0%
Total		Count	6	181	187
		% within Kön	3,2%	96,8%	100,0%